

Engelbert

ZVONČEK

KAZALO

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

LETO XXI.

UREDIL

ENGELBERT GANGL

1920

V LJUBLJANI

LAST IN ZALOŽBA „UDRUŽENJA JUGOSLOVANSKEGA UČITELJSTVA“
POVERJENIŠTVO LJUBLJANA

NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA

VIII B f
35986

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO
MLADINO

B VIII f
35986

Pridržujejo se vse pravice do spisov, priobčenih v „Zvončku“.

KAZALO.

Pesmi.

Stran

Z juga. <i>Borisov</i>	1
Uboga ptičica. <i>Marija Grošljeva</i>	2
Pomlad na Goriškem. <i>Albert Š.</i>	7
Dve predici. <i>Marija Grošljeva</i>	8
Jugoslovanska. <i>Janko Leban</i>	32
Škratje. <i>Albin Čebular</i>	32
Zašumelo in zapelo . . . <i>Marija Grošljeva</i>	45
Pomlad. <i>Albert Š.</i>	53
Velikonočna — beguncu. <i>Mar. Zopfova</i>	55
Velika noč. <i>Ivanka Kalinova</i>	55
Koncert v gozdu. <i>Tone Rakovčan</i>	65
Na pokopališču. <i>Janko Leban</i>	66
Naša pomlad. <i>Franjo Roš</i>	66
Jutro na polju. <i>Utva</i>	69
Pesem slepca. <i>Tone Gaspari</i>	91
God. <i>Tone Rakovčan</i>	91
Uspavanka. <i>Marija Grošljeva</i>	102
Mladini. <i>J. Klanšek</i>	102
Mrtvemu kanarčku. <i>Jos. Vandot</i>	105
Vidov dan. <i>Ivan Stukelj</i>	113
Telovadba. <i>Tone Rakovčan</i>	118
Mladina prestolonasledniku Aleksandru. <i>I. Kalinova</i>	123
Jubilantu Janku Lebanu. <i>I. Klanšek</i>	123
V gozdu. <i>I. Klanšek</i>	129
Kopriva in vrtnica. <i>Branko Jeglič</i>	132
Zvonovi strahovi. <i>Sava Radič-Mirt</i>	137
Pozdrav koroški mladini od primorskih tovarišev. <i>Dr. Ivan Lahšček</i>	144
Slovanska. <i>Andrej Rapč</i>	168
Molitev. <i>Andrej Rapč</i>	168
Še sem živ! <i>Utva</i>	171
Vrbinje. <i>Utva</i>	171
O nebeških lučcah. <i>Vladò Rojec</i>	180
V naše odrešenje. <i>Andrej Rapč</i>	182

	Stran
Noč je zvezdice prižgala. <i>Utva</i>	188
Stanka in Tinček se prepirata. <i>Miroslav Kunčič</i>	190
Zlatka. <i>Utva</i>	201
Zaostala ptička. <i>Marija Grošljeva</i>	226
Gorjanci. <i>Jos. Vandot</i>	232
Vrtnar. <i>Marjeta Sršenova</i>	232
Zvenela si. . . <i>Simon Palček</i>	238
Grob tvoj sredi je srca. <i>Andrej Rapè</i>	242
Jutro. <i>Josip Vandot</i>	242
Vapaj. <i>Istarski guslar</i>	249
Zimske pesmi. <i>Miroslav Kunčič</i>	250
Molitev. <i>Andrej Rapè</i>	256
Božična noč. <i>I. Kalinova</i>	267
Oj, ti trata . . . <i>Miroslav Kunčič</i>	267

Pripovedni spisi.

Vrnitev. <i>Andrej Rapè</i>	3
Pisanice. <i>Tone Rakovečan</i>	8
Jazbečeva zvižaja. <i>Cvetinomirski</i>	29
To je tvoja domovina. <i>Vera</i>	31
Gašper, Mihec, Baltazar. <i>Franc Milčinski</i>	33, 81, 124
Iz knjige „Pisma iz taborišč“. <i>Tone Gaspari</i>	43
Miklavž in Miklavžek. <i>Utva</i>	46
Kraljična na grahu. <i>Utva</i>	54
Miličina punčka. <i>Janko Leban</i>	67
Pismo. <i>Andrej Rapè</i>	67
Zgodba o Ivančku. <i>Franjo Roš</i>	92
Slavci. <i>Ernest Šušteršič</i>	103
Telovaditi jih je učil. <i>Andrej Rapè</i>	115
Ob košnji. <i>Jernej Popotnik</i>	139
Na razstanku. <i>Andrej Rapè</i>	146
Straža — strah. <i>Miha Kos</i>	153
15. julij 1918. <i>Ernest Šušteršič</i>	159
Ujeti strah. <i>Utva</i>	164
Zlata pomlad. <i>Tone Kosem</i>	177
Medved zdravnik. <i>Cvetinomirski</i>	181
Rogač in hrošč. <i>Cvetinomirski</i>	183
Zakaj ima slon rilec. <i>Jeras</i>	184
Smokve. <i>Jernej Popotnik</i>	187
Kraljestvo palčkov. <i>Vera</i>	202
Kresnikovanje. <i>Andrej Rapè</i>	204
Premagan. <i>Ivo Trošt</i>	210
Zajčji lov. <i>Fran Črnagoj</i>	213

	Stran
Begunci. <i>Ivanka Kalinova</i>	230
Drobne povesti. <i>Ernest Šušteršič</i>	233
Grof in grofica. <i>Fran Črnapoj</i>	236
Doma. <i>Jernej Popotnik</i>	239
Žaba in čmrlj. <i>Jernej Popotnik</i>	241
Naš petelin. <i>Fran Črnapoj</i>	251
Našel sem te, domovina . . . <i>Andrej Rapè</i>	255
Granata. <i>Vera</i>	257

Poučni spisi

Pisatelj-proslavnik Janko Leban. <i>Juraj Jurajevič</i>	70
Kraljevič Aleksander v Sloveniji. <i>Pavel Plesničar</i>	119
Nov metulj. <i>Fr. Rojec</i>	130, 149
Svoboda in sužnost. <i>Vilko Mazi</i>	169
Franc Košir. <i>I. J.</i>	189
Neodrešena domovina. <i>E. Gangl</i>	227
Obrt in trgovina v radovljiškem okraju. <i>Jos. Korošec</i>	260

Gledališke igre.

Prstan. <i>Fr. Rojec</i>	10
Morje plaka. <i>Tone Seliškar</i>	172
Begunski prizor. <i>F. R. Selski</i>	217

Glasba.

Otrok in domovina. <i>Ferdo Juvánc</i>	57
Slovenka <i>J. Žirovnik</i>	107
Veseli pastir. <i>F. Juvánc</i>	192
Angel miru. <i>Iv. Kiferle</i>	268

Pouk in zabava.

Zastavica v podobah. <i>Fr. Rojec</i>	56
Himne narodov	58
Pokora	58
Vedno nova pesem	58
Vrl gostilničar	58
Sadne pijače	58
Ameriški milijonarji	59
Splošna pravila za zdravje in dolgo življenje	59
Smrekovi češarki	59
K igri „Prstan“. <i>Fr. Rojec</i>	59

Slovenski Robinzon	59
Pri tetki Nadi. <i>Iz hrvatske čitanke</i>	59
Kotiček gospoda Doropoljskega	60, 110, 135, 197, 246 270
V dvajsetprvo leto	64
Kaj nam pripoveduje ura? <i>Gustav Štupar</i>	106
Rešitev in rešilci	106, 133, 191, 243, 268
Pozimi na Grintavec. <i>V. K.</i>	107
„Prstan“. <i>Fr. Rojec</i>	108
Boj pijančevanju	109
Jugoslovanska koračnica. <i>Fr. Rojec</i>	109
Domoljubni reki. <i>Marija Zopfova</i>	109
Zastavica v podobah. <i>Fr. Rojec</i>	133
Tomaž Edison	134
Pijančevanje in varstvo živali	134
Drobnice	134
Zagonetni napis. <i>G. S.</i>	191
Na Triglav. <i>Stanko Bonač</i>	193
Slovenska koroška šolska mladina v Ljubljani	194
Celjenje ran in alkoholne pijače	195
Alkohol v pravi luči	196
Zastavica v podobah. <i>Fr. Rojec</i>	243
Iz prijateljevega pisma	244
Lep odgovor. <i>Srečko Kosovel</i>	245
Popravek k spisu „Nov metulj“	245
Sneguljčica	245
† Ivica Šegova	245
Reki o treznosti	245
Resnice o zdravju	245
„Vapaj“	269
Usmilite se ptičice!	269
Levstikovi izbrani spisi za mladino	269
Narodne himne in domoljubne pesmi za mladino	269
Tončkove sanje na Miklavžev večer	269
„Begunski prizor“	269
Ob sklepu XXI. letnika	272

Podobe.

Prizor iz povesti „Marko Senjanin“	9
Ob Kolpi	25
Gašper, Mihec, Baltazar	33, 34, 35, 36, 38, 40, 42, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 125, 127, 128
Janko Leban	71
Kanal ob Soči	74

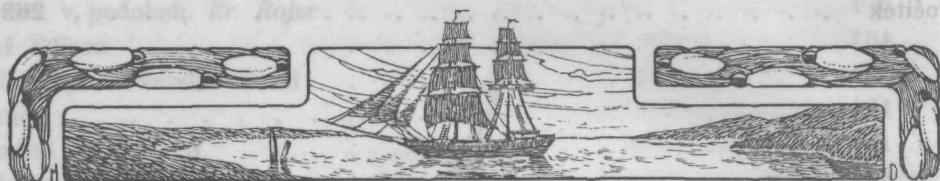
	Stran
Regent Aleksander	121
Prestol na Gosposvetskem polju	145
Knežji kamen na Gosposvetskem polju	152
Pri ročnem delu	163
V samostanu	176
Franc Košir	189
Ustoličenje slovenskega vojvode na Gosposvetskem polju	208
Sneguljčica in škratje	224
Sneguljčica v stekleni rakvi	225
Ivica Šegova	238
Misel	254
Počitek	263

Vam cvete vesela pomlad . . .

Vam cvete vesela pomlad,
pri nas je vse mračno nebo,
in rože bolesi samo
po polju nam južnem
in v srcih cveto . . .

Kako naj bi cvela vesela pomlad,
ko solnčnih ni žarkov za nas
in zimski obdaja nas mraz,
kar tvoj nam je, domovina,
zagrnen preljubi obrabl

DOMOVINA, VEDNO MISLIM NÁTE
IN NA NEOSVOBOJENE BRATE!

Štev. 1.—3.

V Ljubljani, meseca marca 1920.

Leto XXI.

Z juga.

1.

Pozdrav domovini.

Pretrgala temna se je zavesa
nad dušo, zavito v mrak,
ko prvi nameril sem v domovino
svobodno veseli korak.

Kot potnik ozira se v svetlo danico,
znanečo mu solnčni prihod —
tako me je misel naté, domovina,
življenja vso spremljala pot.

2.

Vam cvete vesela pomlad . . .

Vam cvete vesela pomlad,
pri nas je vse mračno nebo,
in rože bolesti samo
po polju nam južnem
in v srcih cveto . . .

Kako naj bi cvela vesela pomlad,
ko solnčnih ni žarkov za nas
in zimski obdaja nas mraz,
kar tvoj nam je, domovina,
zagrnjen preljubi obraz!

3.

Vse, kar ljubil sem nekdanj . . .

Vse, kar ljubil sem nekdanj,
daleč, daleč je od mene,
in kot čolnič veter žene,
mene žene vse nazaj.

Tam bi bratu zopet gledal
brez ovinkov v dno srca
in vseh naših bi gorjá
brez strahu se izpovedal.

Oh, kako bi duša bila
oproščena vseh okov!
Dan bi zasijal mi nov,
moja domovina mila!

Zasedeno ozemlje ob novi pomladi 1920.

Borisov.

Uboga ptičica.

Dete:

„Ptičica otožna,
ptička moja v kletki,
daj, zapojčkaj pesem
meni, mali Metki!“

Ptičica:

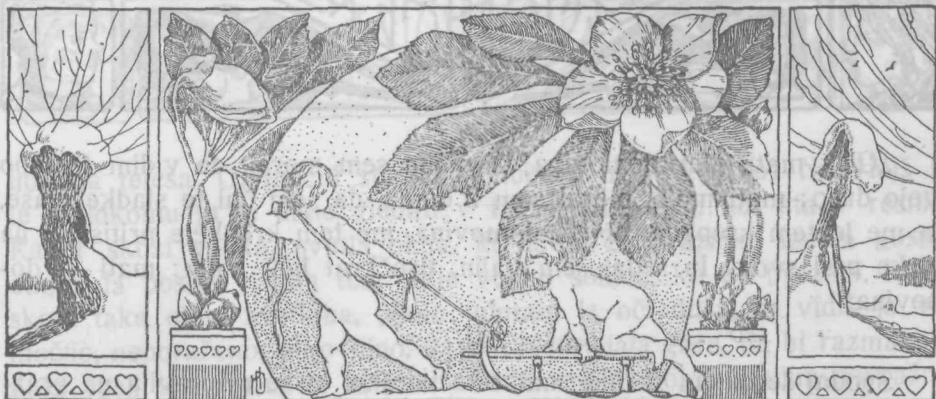
„Daj mi solčnih žarkov,
rožic daj v darilo,
pa zapojem, dete,
pesem rajskomilo.“

Solnca ni imela
v sobici uborni,
pa je izpustila
ptičko v svet prostorni.

Ptičica zapela
je v zeleni seči
pesemco o solncu,
rožicah in sreči.

Marija Grošljeva.

• ANDREJ RAPE:

Vrnitev.

I.

a skrinji, z rožami poslikani, je sedela mati. Na klopco poleg nje je sedel sin in ji položil v materino naročje vročo glavo. Njeni tresoči se, mehki prsti so posegli med bujne kodre njegove: „Pri meni si, pri materi, sin moj.“

„Glej, mati,“ je dejal, „ko bi bila tvoja roka tako-le počivala na moji glavi, ko sem taval daleč od rojstne hiše, bi nikoli ne bil spoznal njene dobrote, njene svetosti tako, kot jo spoznam sedaj, ko sem jo zapuščen s solzami iskal, z rano v srcu pogrešal. Mati, ljubim te! Oh, da bi te mogel ljubiti tako, kot ljubiš ti mene!

„Vrnil sem se, ker me je klicala. tvoja duša, mati! Klicala me je moja rojstna gruda, zato sem se vrnil.

„Ne bi bila mogla sama uživati velikega veselja osvobojenja, pa si me poklicala. Iz megel bridkosti sem čul tvoj klic, iz svetlega pričakovanja bodočnosti; čul sem ga, prihajajočega iz globin tiste tvoje materske duše, ki bi bila zaklenila srečo osvobojenja v najtišjo svojo globočino svojega srca, srečo še vso rosno in nedotaknjeno, ker bi se je ne bila hotela dotakniti sama, samo da jo oddaš vsa nesebična sinu, ko se vrne!

„Z rumenega polja sem slišal tvoj klic, ti rojstna moja gruda; iz šumelih gozdov tvojih; slišal sem ga v sladki glasbi kraške burje in v bučanju našega morja sem ga slišal.

„Ali je že pelo polje kdaj to pesem, ali so jo šumeli gozdovi, ali jo je žvižgala burja, ali jo je že bučalo morje? — O, vi vsi, ki ste z menoj vred zapustili rojstno grudo, vi slišite to pesem!

„Glej, mati, glej, domovina! Z doma sem moral, da vidim to lepo tvojo dušo; mati moja, moral sem z doma, da sem čul te sladke glase, da me je tem krepkeje objela domovina, me tem krepkeje pritislila na gorke prsi svoje. In sedaj sem vajin, tisočkrat bolj vajin: mati — domovina!“

II.

Spodaj še čujem skrbne materine korake, ki se pripravljajo na praznike. Moja duša je ob njej, kakor čutim, da je njena tu-le v sobi, kjer sem položil utrujen glavo na mehko blazino, ki mi jo je zrahljala njena roka. Čutim jo tu v sobi; tiha sedi ob moji postelji, njeno oko počiva na meni, njenem še preostalem otroku, v uho mi šepeče njen glas: „Pri meni si, pri materi, moj sin!“

Velik praznik je v moji duši, velik je v njeni duši, zakaj obe se pripravljata k svatbi osvobojenja.

Glej, kako sem storil prav, da sem se vrnil! Mati je že stara, nadložna je, podpore potrebuje, in po veselju jo žeja. Sedaj bo imela dvojno radost. Ne bo hranila radosti za sina nedotaknjene, zakaj poleg nje je poslej moč prostor — in uživala jo bova oba.

Pridi, odrešenje, pridi kmalu, zakaj ne dam se ukaniti za srečo, ki jo bo imela ob tvojem prihodu ljuba moja mati!...

*

Tako lahko mu je bilo ob srcu. Dremavica se je pojavila. Mehko ga je bila objela sredi domačije. Božala ga je, širila se vsepovsod, po vsem izmučenem telesu. Mineval je trud, gineval svet; pobožala je dremavica mehko njegove trepalnice; zaprle so se: zaspal je.

*

Tedaj pa je bil zopet z doma. V sosedni vasi je bil. Može so se bili zbrali, kar jih je še ostalo doma, da se posvetujejo, da potožijo krivice in trpljenja drug drugemu, zakaj lažje jih je prenašati, če jih delimo.

Med njimi je sedel, gledal jim je v obraz. To prej krepko, zavedno, zdravo ljudstvo! Kaj so naredili iz njega! Upognjena so telesa; izsesane so pač v njem moči; sklonjene so glave; izmučen je obraz.

„O, jaz vas okrepim!“ jim je zaklical.

Ali na njegove besede so odkimali z glavami: saj nam ne moreš pomoči. Pogledal je v njihove oči: „O, tu je še življenje! Tu vidim svoje prejšnje ljudi. V njih očeh se skriva tisto, česar nihče ne ubije, sovražnik najmanj. Skrito je v dušah, skrbno zaprto, da se izrabi takrat, ko pride čas. Tista velika, pritajena sila ljubezni do domače grude je, tisto veliko sovrašтво je do onega, ki hoče odtrgati kos zemlje, kos srca od nji-

hovega telesa. O, močni sta sili: ljubezen in sovraštvo! Ne vidiš ju, le malokomu ju je dano gledati v tisti njiju prasili kot sta v resnici. Kakor skozi velika, svetla okna, ki jih je za praznike izmila gospodinja, da posije v stan tem lažje veliko sonce, ko bo praznik, kakor skozi taka okna svetloba, plane tuintam iz oči duša, in vidiš jo vso močno, neporaženo, tako silno, da bi prestavljala gore, da bi razmaknila brez vseh težav zastor, ki je to rodno zemljo pokrnil z njim sovražnik in jo zavil v temo; razmaknila bi ta zastor in bo ga razmaknila, ko pride njen dan, da bo planilo brezmejno solnca v ta grob sedanjega robstva, da bo veliko jugoslovansko solnce obžarilo v vsem svojem sijaju veselo svobodo, sladko bratsko ujedinjenje!

O, živi ta sila, živi ne le v teh, ki je v njih krogu sedaj on, živi v vseh srcih velike domovine: v detetu, ki jo pije z mlekom v zibelki, kakor v dečku, mladeniču, možu in starcu, v deklici je, v dekletu in ženi. Živi ta sila vsepovsod, gora in dolina poje njeno pesem, in ne ubije je nihče, sovražnik najmanj; in živela bo po tisočletjih, zakaj iz krvi pojde v kri, iz roda v rod: sila ljubezni in sovraštva! . . .

„Kaj, možje? . . .“

„Nič! Kmalu bo konec sveta,“ mu odgovori eden. Ali oči mu govore drugače.

„Ne bo konca sveta, ker sam ne veruješ, ker sam prav dobro veš, da ga ne sme in ne more biti, dokler nisi svoboden! Vase pogledjte, možje! Vase pogledjte in v duše svojih žená, svojih otrok; drug drugemu pogledjte v dušo! Ali napoveduje konec sveta to, kar vidite notri?“

„Ne napoveduje ga! Hočemo živeti, ljubiti ali sovražiti!“ — — —

III.

Tedni so minili po njegovi vrnitvi. Še vedno mu je bila ta prijazna sobica njegov edini dom, kjer je živel v razmišljanju in v razgovorih s svojo materjo bogato notranje življenje.

Rekla mu je nekoč: „Bolan si sedaj, toda ozdraviš kmalu. Ta sobica, ki ti je bila — nebogljenemu otroku — prvi dom, ti je sedaj zopet dom. Tu sem te zibala in ti pela pesmi. Burja mi je časih pomagala; kraška burja je pela z menoj sinku pesem uspavanko. Tu je bilo tako prijetno tebi in materi in pokojnemu očetu tudi. Ko sem se utrudila s petjem jaz, te je vzel v naročje oče. Na njegovih kolenih si odjezdil v daljnji svet. Glej, kakor bi bilo nekaj pomenilo! Že takrat si prav posebno rad klepetal: „Očka, v svet!“ Tako te je bil naučil oče. In te je posadil na koleno in spočetka je pel sam, pozneje pa sta pela oba skupaj. Kako sta že pela? Ali še znaš?“

Zasijalo mu je oko v svetlem spominu sreče in je zapel:

Jaz pa konjča lepega imam,
ki ga za ceno nobeno ne dam.
Pojezdim ga v svet —
v široki svet! —
Kadar bogat bom, se vrnem spet.
Konjiču dam v jasli dovolj sena,
očku in mami poljubčka dva;
a vsem vkup lepo povem povest:
dómu povsodi ostal sem zvest!

In še mu je rekla mati: „Kakor takrat otroku, ko ti je bila ta sobica dom, ko sva ti bila dom oče in jaz, bratje in sestre, pa si ga pozneje razširil v vas, deželo, ožjo domovino, glej, tako ti je sedaj zopet dom ta izbica, dom ti je mati. In drugega sedaj ni. Očke ni, bratcev in sestic ni! Pa vidiš, sinko, rojstna gruda in mati ti bosta za sedaj za-doščali in nadomestili izgubljene, saj te ljubiva sedaj za vse druge. Ko se ti povrne zdravje, ko bo svobodna zopet pot po rojstni grudi, takrat zapustiš to izbico vesel in srečen. In kamor pojdeš, kjerkoli boš, povsod bo s teboj najin blagoslov in povsod bodo praznovali vstajenje.“

„O, mati! Ti sama mi vračaš zdravje s svojim pripovedovanjem!“

Vsa njena govorica in vse njeno veliko zaupanje sta tako sladko vplivali na njegovo dušo. Pretrgal se je teman zastor, ki preko njega prej ves izmučen sam ni mogel videti. Pokojno mu je bilo v srcu po materinih besedah, kakor je pokojno v razdivjani prirodi po nevihti, ko pogleda izza oblakov dobrotno solnce.

V tej sobici mu prihaja sedaj vse na misel, kar je kdaj doživel v njej, kar je slišal.

Rad se spominja maternih pravljic. Prav posebno se rad spominja še pravljice o hudem zmagu. Tako-le jo je pravila mati:

Na jugu je živel — kdaj, ne vem, morda živi še sedaj — hud zmaj. Do naše zemlje ni imel pravice, pa je vendar često požrl tudi kakega našega človeka, če je prišel preblizu. Nekoč pa je pod pretvezo največje dobrohotnosti prišel tudi v naše kraje. Mnogo so ljudje trpeli pred njim. — —

Zgodilo se je pa, da je hodil tisti čas po zemlji svet mož. Eni so rekli, da je apostol, drugi, da je še več. Vsi pa so vedeli, da je hotel, želel in učil samo dobroto in pravico. Ljubezen, bratstvo — je oznanjal, kamor je prišel. Radi so mu odpirali domove povsod, kjerkoli se je oglasil. Pri bogatih kakor pri ubožnih je bil toplo pozdravljen.

Tudi v naše kraje je prišel mož na svojih romanjih. Naši ljudje so bili za njegov nauk posebno dovzetni. Vedeli so, da je v ljubezni in bratstvu vsa zemeljska sreča. A oni niso bili srečni, odkar je prišel med

nje oni zmaj! Z veseljem so sprejemali nauke svetega moža in ga celo naprosili, naj svojo sveto besedo razloži tudi njihovemu sovražniku zmaju.

Sveti mož je rad ustregel tej želji in je šel k zmaju, da mu razloži božji nauk.

„Ne grabi tuje lastnine!“ mu je govoril, „zakaj pisano je, da bo težak odgovor krivičniku. Vsak bodi zadovoljen s tem, kar ima, ker sicer še tega ni vreden! Ljudje na zemlji živijo skupno po narodnostih. Vsak narod ima pravico do življenja; vsak narod si odločaj usodo sam!“ Še to mu je rekel: „Gorje mu, kdor tepta božje in človeške pravice, zakaj zadene ga kazen, ki bo hujša kot je dobrot, ki si jo krivično prisvaja sam!“

In glej, zgodil se je čudež. Zmaj je popolnoma odobraval te nauke in bil je z njimi zadovoljen. Sveti mož je odšel, a zmaj je pozabil na njegove nauke . . .

„Ali ni ta nekoč — sedaj? Ali ne živim jaz z materjo v teh časih?“ se je vpraševal sam v svoji sobici.

Kako je končala mati?

Morje žalosti in grenkobe je razlil zmaj po svetu. Vse je ječalo, trpelo, tarnalo. Kot noč črn zastor je vrgel zmaj na te kraje, toda kot večna luč je sijal pod tem zastorom nauk svetega moža. V največjem trpljenju je živela neomajna vera v pravico in resnico . . .

„Kaj je bilo to?“ mu je šinilo v glavo.

„Kdaj se uresniči tvoj nauk, sveti mož?“ se je vpraševal.

„Že se čuje žvenket vojske kralja Matjaža! Sin, pričakujva ga kmalu!“ je odgovorila s proroškim glasom mati, ki je bila prišla neslišno k sinu v sobo.

Tajnosten glas, kakor očetov z onostran groba, jima je zašumel na uho:

„Resnično, ne motita se, ker s tako neomajno vero pričakujeta osvobojenja — mati in sin!“

Pomlad na Goriškem.

Jaz ne vem, kako še more
spet poljana zeleneti,
jaz ne vem, kako še ptički
morejo veselo peti:
V naših srcih strah in žalost —
up prenehal je goreti. —

Ah, kako nam neveselo
zdaj na svetu je živeti . . .
Jaz ne vem, kako še more
spet poljana zeleneti,
jaz ne vem, kako še ptički
morejo veselo peti!

Albert Š.

STONE RAKOVČAN:

Pisanice.

Veliki noči so razpostavile kokoši na trgu velike košare najlepših belih jajc. Glasno so vabile in hvalile svoje blago. Ves trg je bil nabito poln odjemalcev. Sredi med njimi pa je ponosno hodil petelin z ostrogami na črevljih in skrbel za red in mir.

V času najhujšega vrvenja pa je prišel na trg zajec z velikim košem na hrbtu. Na vogalu prve hiše je postavil koš na tla in ga odkril. O, čudo! Z veliko radostjo so kupovalci zapazili, da prodaja zajec same pisanice.

Vse je navalilo k njemu.

Petelin je postal pozoren. Stopil je k zajcu ter zahteval izkaznico. Toda ubogi zajček ni imel niti kosčka papirja, s čimer bi se izkazal. Takoj je petelin izvlekel zapisnik, zapisal vanj natančen naslov zajca, koš s pisanicami pa je vzel s seboj.

Ves žalosten se je napotil zajec v najbližji urad. Romal je od mize do mize, toda nikjer ni dobil dovoljenja za prodajo pisanic. Povsod so ga zapodili. Slednjič jo je odkuril v šumo.

Tako prodajajo kokoši še vedno javno svoje blago, medtem ko zajec le naskrivoma in samo o Veliki noči kupčuje s pisanicami.

Dve predici.

Kolovrat se suče,
le hitro, hitreje —
in bliskavo nitka
vrti se iz preje —

dr ... dr ...

Iz nitke pa platno
za srajčke in krilo
mi stkala bo mamka
v godovno darilo —

dr ... dr ...

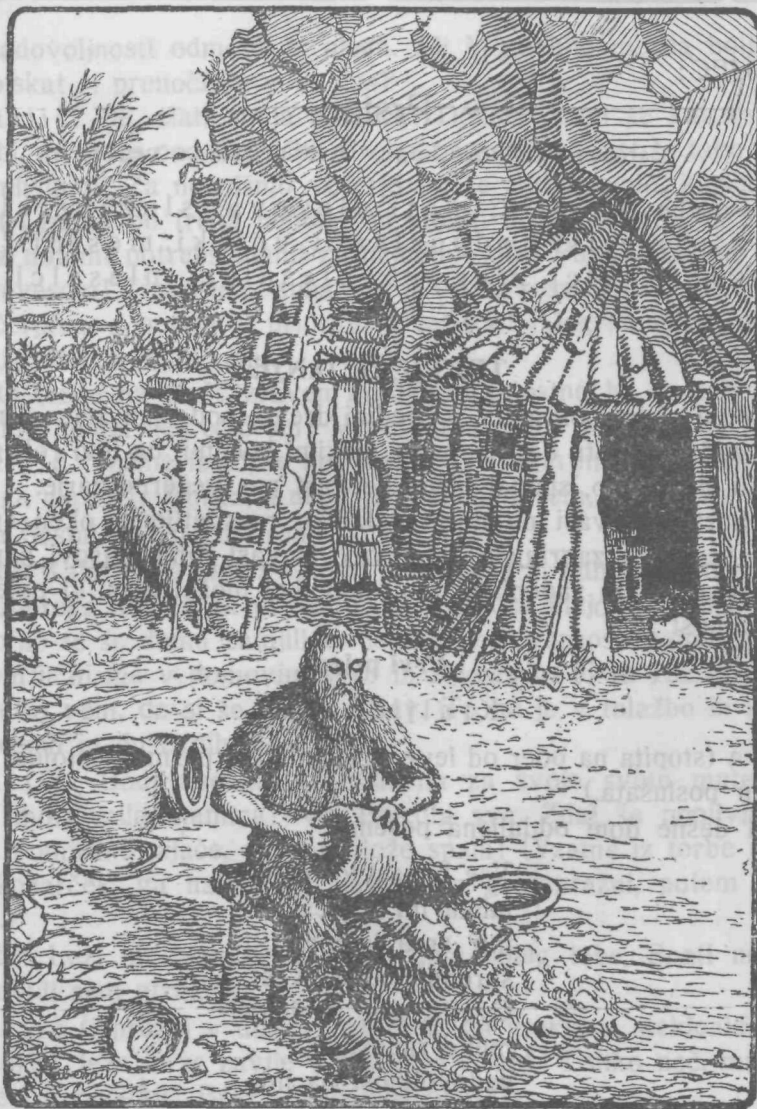
V zapečku predica
je muca zaspana,
ko neha na večer,
začne spet zarana —

dr ... dr ...

Ej, kaj se mudi ti,
kaj taka je sila?
Saj mačice mlade
ne nosijo krila —

dr ... dr ...

Marija Grošljeva.

PRIZOR IZ POVESTI „MARKO SENJANIN“

FR. ROJEC:

Prstan.

Čarobna pravljica igra v treh dejanjih s petjem.

Dodatne osebe: Kraljič; mati njegova; služabniki; služabnice; kmetiški odposlanci; vojaki; mestni župan; trije svetovalci njegovi; plesalke, plesalci; ljudstvo.

TRETJE DEJANJE.

Spredaj nizka pokrajina, v sredini drevo, pod njim zelena trata; na desni v zadnjem kotu daljnja vas z nizkimi kočami, na levi rob gozdiča. V ozadju sivo nebo, spodaj bledordečkast pas večerne zarje.

(Polmrak. V vasi na desni nekoliko razsvetljenih oken sprednjih koč. Ko se dviga zagrinjalo, odmevajo iz vasi rahli glasovi harmonike in klarineta, potem zadoni od tam zamolkel moški glas, ki poje pesem „Zadovoljnost“.)

Prvi prizor.

Kraljič, mati.

O b a (stopita na oder od leve spredaj sredi pesmi, postojita, gledata okrog in poslušata.)

(Od desne doni oddaljena pesem):

Vse bogastvo moje
lahka mi je vest,
mir srcá je meni
spremljevalec zvest.
Cvetje, ptic žgolenje
mene radosti,
zadovoljnost pa mi
delo, jed sladi!

Kraljič (zavit v temen plašč, gre počasi proti drevesu in se ustavi pod njim, ko utihne petje): Daleč sva prispela na svojem begu. Noč je pokrila zemljo. Truden sem, ti si tudi. Glej, moja kraljevska mati, tukaj je samotno drevo! Okrog po polju sladko pojo brezskrbni črički svoje ponočne pesmi. Kar tukaj prenočiva nocoj!

Mati (tudi zavita v temen plašč, stopa poleg kraljiča in se obeša z roko na njegovo ramo): Da, ljubi moj kraljevski sin, daleč za seboj imava zdaj svojo bivšo kraljevino z nehvaležnim upornim ljudstvom! Prišla sva v deželo dobrih in pridnih ljudi. Tu doli stoji mirno selišče.

Pesem zadovoljnosti odmeva iz njega. Ali bi ne bilo morda bolje, ako bi šla poiskat si prenočišča v to vas?

Kraljič: Ne, zlata moja mamica! Dokler imam še kaj živeža v svoji torbi, ne grem pod človeško streho, pa naj je ta last še tako dobrih in poštenih ljudi! Za nocojšnjo večerjo bo še zadostovalo, kar imam s seboj, jutri pa se bo treba ponižati in stopiti med vaščane, da se pre-skrbiva z novimi potrebščinami za nadaljnjo pot. Poglej, mehka tratica je pod drevesom! Trava je še suha, ker je ostala rosa na drevesu. Sediva, da povečerjava, a potem si pripraviva ležišče! (Odgrne plašč, ga raz-prostre po tleh in sede nanj.)

Mati (sede na plašč zraven kraljiča): Žalostno bo to najino pre-nočišče, moj ubogi nesrečni sin! Vsak berač v tej deželi je na boljem.

Kraljič (vzame iz torbe kos kruha in drugih mrzlih jestvin in dá del od tega materi): Morda, a ubog jaz vendar nisem, ker si ti z meno!

O ba (jesta med pogovorom).

Mati: Kako bi se mogla obrniti jaz skrbna in ljubeča mati od tebe, svojega dobrega otroka, in te pustiti samega čez mejo v daljnjo nemilo tujino, ko so te še doma zatajili in ostavili v nevarnosti najboljši prija-telji! Umorili bi me v domovini skrb in žalost, ko bi te več ne videla. Zdaj pa vsaj vem, da si še živ in zdrav. To mi je v tolažbo in krepilo mojih telesnih in duševnih moči.

Kraljič: Bodi tisočkrat zahvaljena za svojo sveto materinsko ljubezen, moja mila mamica! — Pojedla sva. Zdaj še popijva vsak kozarček pomirilne pijače, da bova lože spala! (Vzame iz torbe stekle-nico in kozarček, ga naliže, dá materi, da ga izprazni, potem natoči tudi sebi.)

Mati: Lezi in zaspaj, a jaz bom čula poleg tebe. Spati ne bom mogla, četudi sem utrujena.

Kraljič (izprazni v dušku kozarček, ga vtakne s steklenico vred nazaj v torbo, leže in se zavije v plašč od strani.) Lahko noč, mamica! Tudi ti lezi k počitku! Brez spanja boš opešala.

Mati (stegne blagosloveč roko nad njim): Sladko počivaj! Skrb zaradi mene naj ti ne kali spanja!

Kraljič (zaspi).

Mati (si podpre glavo z rokami, naslonivši se s komolci na kolena.)

Drugi prizor.

Kakor prej in Niko.

Niko (s sulico čez ramo, prišepa od desne in se ustavi zraven kra-ljiča, potegne iz žepa magično svetilnico in posveti nanj. Videč, da spi.

poklekne k njemu in ga začne buditi): Kraljič, zbudi se, poslušaj me, dobro ti želim! (Posveti mu naravnost v obraz, potem ugasne svetilnico.)

Kraljič (pomaje z glavo semtertja, sede in pomane oči in pogleda osupel okrog sebe): Kdo me budi? Ali ti, mama? (Ozre se na mater.) Kaj se je zgodilo?

Niko (se postavi na noge pred kraljiča): Dvignil sem te iz spanja jaz — gozdni duh Niko!

Kraljič (začuden): Resnično, gozdna pošast si! Ali kaj hočeš tu? Mati, mati! (Hoče jo zbuditi, ker je zaspala.)

Niko: Pst! Pomiri se in poslušaj me! Prinašam ti srečo!

Kraljič: Kaj? Ti želiš osrečiti mene ubežnega kraljiča?

Niko: Da, jaz! Poznam tvojo nesrečo. Izgubil si prestol. Pomagam ti, da ga zopet dobiš.

Kraljič: Do zdaj so možici tvojega rodu ljudem le nagajali in škodo delali. Ne verjamem, da bi bil ti kaj boljši.

Niko: Pa sem! Toda ne zameri, če ti povem, da niso ljudje nič boljši ali pa so še slabši kakor navadni škratje!

Kraljič: Prav praviš, ljubi Niko. Glej, mojega očeta kralja so lastni državljani in rojaki zgrabili in vrgli v ječo samo zato, ker je po mojem nasvetu nameraval ubogo ljudstvo oprostiti in rešiti iz objema brezsrčnih pijavk in zatiralcev. Enaka usoda bi zadela mene, ako bi ne bil pravočasno pobegnil z materjo čez mejo.

Niko: Veliko krivico so storili tudi meni moji zlobni bratje. Zato sem zapustil njih družbo s trdnim sklepom, da se maščujem nad njo.

Kraljič: Kakšen je tvoj sklep?

Niko: Da grem med ljudi in izvršujem njim v korist samo taka dela, ki so popolnoma nasprotna mojim dosedanjim dolžnostnim predpisom. Zdaj prosim tebe, da me sprejmeš v službo. V grmu skrit sem poslušal pogovore med teboj in materjo. Zagotavljam te, da ti bom mogel dobro služiti.

Kraljič: Sprejemem te. Za plačilo se pogodiva pozneje, če bom kdaj kaj imel. Zdaj mi povej, kaj misliš storiti zame v izpolnitev svoje obljube!

Niko: Tu v bližini živi deklica Minka, ki ima čudodelen prstan. Ako si ga natakne na prst in zasuče trikrat okrog na desno, stopita pred njo dva angela in ji izpolnita vse, kar naroči njima. K njej grem in ji povem o tvoji nezgodi. Dobrega in usmiljenega srca je in gotovo se potruji, da te reši.

Kraljič (sklene roke začudenja): Izborna! Nov up se mi budi v srcu. Prosim, pojdi, pojdi hitro, moj dobri služabnik, in takoj privedi deklico semkaj!

Niko: Potrebujem še pismenega potrdila od tebe. Deklica je nezaupljiva do nas škratov in bi mi ne verjela, ker me pozna dozda le od slabe strani. Napiši kratko pismo zanjo in pritisni zraven podpisa svoj kraljevski pečat, ako imaš pečatnik pri sebi!

Kraljič: Imam ga, imam, dragi Niko! Precej dobiš zahtevano pismo. A tema je. Luči bo treba.

Niko: Lahko ti jaz postrežem z njo. (Posveti mu v roke.)

Kraljič: Čarobna svetloba! Hvala! (Vzame iz torbe papir, svinčnik in knjigo s trdimi platnicami, nasloni knjigo na kolena, položi nanjo papir in piše): Preljuba deklica Minka! Jaz sem nesrečni preganjani kraljič iz sosedne vstaške dežele. Prosim Te, pridi in mi pomagaj s svojim čudodelnim prstanom, da se mi zopet vrne izgubljena sreča. Želim, da bi tudi Ti postala srečna z menoj. Čakam Te pod samotnim drevesom sredi polja in koprnim po trenutku, ko Ti pogledam prvič v mili in sladki deviški obrazek. Tvoj nesrečni kraljič. (Poseže v torbo še po pečatnik in ga pritisne na papir.) Tako-le! Mislim, da bo dobro. (Zgane pismo in ga dá Niku, pečatnik pa vtakne nazaj v torbo.)

Niko (vzame pismo): Pametne besede si napisal. Imele bodo uspeh. (Prikloni se mu.) Klanjam se, moj gospod! (Obrne se, ugasne svetilnico in hitro odide s šepajočimi koraki na desno.)

Tretji prizor.

Kraljič, mati.

Kraljič (vstane in gleda na mater. — Iz vasi na desni se oglasi petje mešanih glasov in tamburica):

Bodi zdrava, domovina,
mili moj slovenski kraj!

Ti prekrasna, ti edina
meni zemeljski si raj!

Tuje šege, tuje ljudstvo
so prijatliji, bratje ne;
slava le, slovansko čuvstvo
moje veseli srcé.

Kraljič (hodi gorindol pod drevesom in zamišljen poveša glavo. Ko utihne pesem, stopi k materi in ji položi roke na glavo): Mati, mamica! Ali spiš?

Mati (se zbudi, dvigne glavo in osupla gleda sina): Kaj pa to pomeni? Ti si pokonci, a jaz, ki sem hotela bdeti nad teboj, spim! Ah, ta moja slabost! Omamila me je menda pijača.

Kraljič: Oprosti, da sem te zbudil. Nisem mogel več čakati, da bi se sama zdramila. Raduj se z menoj! Do zdaj si trpela poleg mene, zdaj se pa veseli sreče, ki v kratkem z vsem pozemeljskim sijajem zopet objame naju!

Mati (vstane): Kaj se je pa vendar zgodilo, da toliko govoriš o sreči? Kdo ti pomore do nje?

Kraljič: Gozdni duh, ki se mu pravi tudi škrat. Sprejel sem ga v službo, in zdaj mi mora služiti. Verujem mu, da bom v kratkem zopet neizrečeno srečen.

Mati: Hahaha! S škratom si sklenil tako pogodbo! Ta je pa dobra! On te bo seveda posadil na prestol, če nihče drugi! Hahaha! Ravno narobe, ako bi ti še imel opravičeno upanje na prestol! No, pa saj se ti je to le sanjalo. V sanjah se ljudem prikazujejo duhovi.

Kraljič: Ni tako ne, kakor ti meniš! Počakaj, mama, še malo in videla boš, da govorim resnico. Tako sladko mi je pri srcu, in prepričan sem, da me ne vara moj služabnik škrat, ki sem ga ravnokar odposlal po srečo.

Mati: Ljubi sin! Ne bodi vendar smešen! Kako moreš trditi, da so sanje resnica!

Kraljič (prime mater za roko in ji gleda v oči): Draga mama, ti zares misliš, da se mi je le sanjalo, kar sem ti povedal o škratu?

Mati: Zares, zares!

Kraljič: No, zdaj pa dobro ne vem, kdo trdi prav, ali ti ali jaz.

Mati: Jaz, jaz, le verjemi mi!

Kraljič: Gorje mi! Prevarile so me sanje in mi tako neusmiljeno vznemirile in ranile srce. Zame ni več rešitve! (Zgrudi se obupan k materinim nogam.) Zdaj šele do dobrega spoznam, kako neizrečeno sem nesrečen!

Mati (se skloni k njemu in položi roke na njegovo glavo): Ubožec! Neizrečeno nesrečna, dvakrat nesrečna sem tudi jaz, ker ti ne morem pomagati! (Ozre se na desno, se zravna in ostrmi): Sin moj! Vstani! Poglej, čudno svetla lučca, za njo pa tri temne osebe se približujejo! Moj Bog, kaj neki bova vse še doživela tukaj nocej!

Kraljič (pogleda na desno in plane kvišku): O, mati, mati! Najina sreča prihaja! Moje sanje so se izpremenile v resnico! Trdil sem vendar prav le jaz! (Pobere plašč na tleh in si ga ogrne.)

Mati (začudena): Kaj? Ali je tu dežela čudežev?!

Četrti prizor.

Kraljič, mati, Niko, Minka, Simon, Marko.

(Niko s sulico čez ramo in s svetilnico v roki, za njim Simon in Marko z Minko v sredi, vsi trije oblečeni kakor v II. dejanju, pridejo

od desne in se ustavijo pred kraljičem. Minka drži kraljičevo pismo v roki.)

Niko (se vstopi zraven kraljiča, se obrne, postavi sulico pokonci ob sebi in se z roko nasloni nanjo): Glej, milostni kraljič in moj gospod, tu je zdaj ona dobra in oblagodarjena deklica, po katero si me poslal in ti more pomagati do nekdanje moči in slave. Njena spremljevalca sta njen oče Simon in hišni prijatelj Marko.

Kraljič: Pozdravljena najradostneje in najpristrčneje, ti blaga deklica in vidva, njena čestita spremljevalca! Iz pisma, ki ga ima deklica v roki, že veste, kdo sem jaz. (Pokaže na mater.) A to je moja predraga kraljevska mati!

Vsi (razen Nika se priklonijo drug drugemu).

Marko: Minke nisva mogla pustiti same ponoči s takim-le poslancem (pokaže na Nika), ker do zdaj pri nas škratje niso bili na dobrem glasu. Tudi pisma se lahko ponarede. Zato sva deklico spremila do tebe, čislani kraljič!

Kraljič: Dobro mi došla! Ostanita tukaj! Tudi vidva mi bosta potrebna in koristna.

Simon (pokaže na Nika): Kakor vidim, je pa ta možiček dober in pošten.

Marko: Najbrž zato, ker je šepast!

Minka: Torej je resnica, da si mi ti, kraljič, pisal to pismo. Prišla sem in sem ti na uslugo. Česa želiš?

Kraljič: Zasuči svoj čudodelni prstan na prstu trikrat okrog na desno!

Minka (vtakne pismo v žep in zasuče prstan): Storila sem, kakor si mi velel.

(V tem hipu se posveti od leve.)

Peti prizor.

Kakor prej in angela.

Angela (stopita od leve obsijana od bliščeče se svetlobe pred Minko in se ji priklonita): Kaj ukazuje najina zapovednica?

Minka: Mojo željo naj pove kraljič!

Kraljič: Jaz nesrečni preganjani kraljič iz sosedne vstaške dežele bi se rad zopet povrnil z nekdanjo močjo in častjo v svoje rodno stolno mesto ter z vojaštvom ukrotil in kaznoval uporne mogotce in krivič-neže!

Angela: Zgodi se tako!

Minka (zasuče prstan na levo).

Angela (izgineta s svetlobo vred).

Šesti prizor.

Kakor prej brez angelov, potem služabniki in služabnice.

(Za hip tema, nato naraščajoča svetloba od desne. Nizka pokrajina se razmakne od sredine na obe strani, zastor s sivim nebom v ozadju se dvigne, in krasno stolno mesto se zablišči v ozadju, a na straneh se prikažejo vile z vrtovi in drugi predmestni predmeti. Od desne posije solnce na mesto, zvonovi zazvone pri vseh cerkvah, topovi zagrmе, dim se dvigne iznad streh — vse to le za nekaj trenutkov, potem pa je v mestu zopet tiho in mirno.)

Vsi (se obrnejo proti mestu in gledajo nanje s strmenjem).

Nekateri: Ah, kako divno mesto!

Kraljič: To je prestolica mojega kraljevskega očeta, ki sem mu za naslednika določen jaz. Zdaj se vrnem iz pregnanstva kot slaven zmagalec na svoj kraljevski dom, a s seboj bi rad privedel tudi nevesto in bodočo kraljico. Toda jaz na vsem svetu poznam le enc deklico, ki bi jo jaz mogel resnično ljubiti in ta je (obrne se k Minki) moja blagosrčna rešiteljica Minka! Ako je tudi ona meni s srcem naklonjena in me hoče osrečiti z zakonsko združitvijo, naj mi blagovoli podati svojo ljubo ročico!

Minka (mu poda desnico).

Kraljič (se skloni in spoštljivo poljubi Minkino roko): Zahvaljena tisočkrat!

Mati (stopi k Minki, jo objame in poljubi na čelo): Bodi pozdravljena najiskreneje tudi od mene, svoje bodoče tašče, in z največjim spoštovanjem sprejeta na našem dvoru, ti prečudežna deviška rožica!

Služabniki, služabnice (v sijajnih opravih se prikažejo medtem od desne in se počasi s pokloni približujejo kraljičevi družbi).

Simon (stopi h kraljiču): Mogočni kraljič, dovoli, da dam tebi in tvoji nevesti svoj očetovski blagoslov!

Kraljič: Ravno sem vas hotel prositi zanj! (Prime Minko za roko.)

Oba (poklekmeta pred očeta).

Simon (dvigne roko): Naj vsemogočni in neskončno dobri Bog blagoslovi vajino zvezo ter vama dá sijati do najskrajnejše starosti same srečne in slavne dneve!

Marko (pristopi): In jaz naj potrdim to zaroko! (Naredi tri križe nad njunima glavama.) V imenu Boga Očeta, Sina in svetega Duha!

Vsi: Amen!

Kraljič, Minka (vstaneta).

Služabnice, služabniki (stopijo pred njiju in se priklonijo): Čestitamo, na uslugo smo!

Kraljič: Bog z vami, moji dragi stari znanci! Dela je za vas dosti na vseh straneh. Ve, deklice, odvedite mojo nevesto in jo preoblecite primerno današnjemu dnevu, vi, dečaki, pa prinesite meni drugi plašč, pokrivalo, meč in stol, da sprejemem prve ljudske odposlance, ki že prihajajo!

Služabniki, služabnice (se mu priklonijo): Ukaz gospodov čuli smo! — Vsi hitro ga izpolnimo! (Prvi odhite na desno, druge obkoliijo Minko in ji kažejo, kako lepo jo bodo oblekle.)

Mati: Jaz tudi odhajam, ljubi sin, da ti pripravim dostojno gostijo!

Kraljič: Jako mi ustrežeš! Na veselo snidenje na ženitovanju v kraljevskem gradu!

Minka, služabnice, mati (odidejo na desno).

Sedmi prizor.

Kraljič, Niko, Simon, Marko.

Kraljič (stopi k Niku in ga z roko potrepelje po rami): Jako zadovoljen sem s teboj, moj ljubi Niko! Deležen boš tudi ti sreče, ki si mi jo naklonil s svojim bistroumnim posredovanjem. Ko se vrnem na očetov dom, si boš tam sam izbral primerno nagrado za svoje delo in živel boš na dvoru kot majhna oseba, a velik gospod!

Niko (se prikloni kraljiču): Lepa hvala za dragoceno priznanje, vaša kraljevska visokost!

Kraljič (se obrne proti Simonu in Marku): Kaj pa vidva? Želim, da tudi gresta z menoj na dvor in tam prevzameta kot zanesljiva državljana važne službene posle. Treba bo vama seveda druge primerne obleke.

Simon: Dobri kraljevski gospod, pusti naju kakor sva, kar sva in kjer sva! S tem najbolj ustrežeš nama. Navada je železna srajca, in težko bi bilo nama, ako bi se morala zdaj na stárost preoblačiti in se učiti novih poslov. Da se bo le hčerki Minki godilo dobro, pa bova zadovoljna! Kajne, Marko, saj si ti tudi tega mnenja!

Marko: O, kajpada, kajpada! Star in trhljen hlod se ne da več skriviti, rajši se zlomi.

Kraljič: Spoštujem vajine želje, vendar stvar še dobro premislita! Če prideta do drugačnega sklepa, mi ga naznanita!

Marko: Pametno! Res, treba je še počakati, kako se razvije našnja štrena!

Osmi prizor.

Kakor prej in služabniki.

Služabniki (nesoč plašč, pokrivalo in meč za kraljiča, preproge in stol z visokim, bogato okrašenim naslonjalom, prihite od desne in se priklonijo kraljiču).

Kraljič (oddá prvemu služabniku stáro pokrivalo in stari plašč, ju nadomesti z novima ter si pripaše meč): Dobro! Lahko odideš.

Prvi služabnik (se mu prikloni in odide).

Drugi služabnik (s preprogo): A kje naj midva namestiva ta preprosti začasni prestol, milostni kraljič?

Tretji služabnik (s stolom): Lepo zeleno in košato drevo nam ponuja svojo gostoljubno streho. Kajne, kar tu pri deblu pogrneva in stol postaviva?

Kraljič: Da, tukaj, moja zvesta služabnika! To so zame zgodovinsko srečna tla! Zato naj bodo slavno zaznamovana za vse večne čase kakor neko pravljíčno Gosposvetsko polje!

Marko: O, milostni kraljič, Gosposvetsko polje pa ni pravljíčno! Tam so še pred nedavnim časom dedje našega rodu nameščali svoje vojvode in tam je bila takrat zemlja naša, a na krivičen in nasilen način je pozneje prišla v last tujcu.

Kraljič: A tako? To si hočem zapomniti!

Služabnika (medtem pogrnetá tla pod drevesom s preprogami in postavita tja stol. Potem se priklonita kraljiču): Stol je postavljen; bo še kaj treba?

Kraljič: Sesti moram na svoj prestol, zakaj odposlanstvo se je približalo. Počakajta tukaj na daljnje ukaze. (Pokaže jima prostor zraven stola na desni.) A vi trije stopite na drugo stran! (Sede na stol.)

Drugi (stopijo na odkazana jim mesta).

Deveti prizor.

Kakor prej in kmetiški odposlanci.

Kmetiški odposlanci (obojeга spola, v starih slovenskih oblekah in s slovensko trobojnico na drogu, prikorakajo od desne. Med njimi sta tudi godca s harmoniko in klarinetom ter dekle in fant v lepih narodnih nošah. Vstopijo se pred kraljiča v eno ali dve vrsti in se mu priklonijo. Potem zapoje ali deklamujejo):

Kraljič, pozdravljen, ti pač kralj boš naš,

bodočnost krasno pred seboj imaš . . .

Mi prebivalci tukajšnjih vasi

poklonit vdano smo se ti prišli!

To lipa, naše sveto je drevó,
na boj za svobodo so se pod njo
očetje naši zbirali nekđaj,
pod njo zaročil si se ti sedaj!

Kako čestitamo ti na ves glas
in to zahtevamo za večni čas:
pravičen, dober bodi nam vladar,
mi pa ti zvesti bomo vsekdar!

Kraljič (dvigne desnico in tri prste na njej): Prisegam in obetam
vam najpravičnejše vladanje! Vedno in povsod bom spoštoval vaše na-
rodne običaje, branil vaše pravice in koristi ter maščeval vse krivice,
ki jih je kdo kdaj provzročil vam in vašemu narodu!

Kmetiški odposlanci (se mu zopet priklonijo): Verujemo
tvoji obljubi in se ti zahvaljujemo!

(Zdaj godca zagodeta, dekle in fant stopita iz vrste na prazen
prostor na levi in plešeta. Godba utihne, dekle in fant stopita nazaj v
vrsto. Vsi se vnovič priklonijo kraljiču in odidejo na desno.)

Kraljič: Zbogom, dragi moji! Moj kraljevski pozdrav vsem
vašim rojakom!

Deseti prizor.

Kakor prej brez kmetiških odposlancev, potem vo-
jaki, župan, trije svetovalci, ljudstvo.

(V zadnjem desnem kotu zadoni oddaljena vojaška godba in prihaja
vedno bliže.)

Vojaki (z godbo spredaj prikorakajo iz zadnjega desnega kota,
gredo preko odra za drevesom od leve na desno tako, da se skrijejo
godci za kulise na desni. Vojaki se na migljaj častnika s sabljo ustavijo
in se obrnejo z obrazi proti gledalcem.)

Ljudstvo (privre iz mesta za vojaki in se ustavi na levi strani.)
(Godba na desni utihne.)

Častnik (stopi pred kraljiča in ga pozdravi po vojaško): Pre-
svetli kraljič in zapovednik! Privedel sem ti oddelek vojaštva z godbo.
Prosim za morebitne ukaze.

Kraljič: Prav kmalu se vrnem na očetov dom s svojo nevesto
in želim tudi vojaškega spremstva.

Častnik: Na uslugo sem! (Zopet pozdravi kakor prej in odide
k vojakom na desno.)

Deček, dve deklici (v belih oblekah, ena deklica s šopkom
v roki, se prerijejo skozi ljudstvo v ospredje, stopijo pred kraljiča ter
se mu priklonijo.)

Prva deklica (s šopkom stopi bliže h kraljiču):

V imenu šolske te mladine
pozdravljam iz srcá globine!
Ker nimam druge imovine,
zato ti le ta šopek v dar
podam, bodoči naš vladar!

(Poda šopek kraljiču, se mu iznova prikloni in odstopi.)

Deček, druga deklica:

A midva, če je tebi prav,
zapleševa ti naj v pozdrav!

Kraljič (s prijaznim nasmehom na obrazu in s šopkom v roki):
Kar imate in kar znate, to mi daste, ljubi moji malčki! Vse te dokaze
vaše odkritosrčne vdanosti z največjim veseljem sprejemam od vas.
Prosim, le zaplešita, a godba naj zaigra!

(Godba zasvira, deček in deklica zaplešeta. Ko nehata, se priklonita
kraljiču in stopita na stran k prvi deklici. Godba utihne.)

Kraljič: Dobro, prav dobro! Hvala vsem trem, moji dobri
otročki! (Nagne se na levo k Simonu in Marku ter izpregovori nekaj
besedi po tihem z njima.)

Župan, trije svetovalci (stopijo medtem izmed ljudstva v
ospredje in se prezirljivo ozirajo na kraljiča. Oblečeni so v paradno
črno obleko, vsi imajo na prsih svetle redove, a župan še zlato verigo
preko ram in prsi.)

Prvi svetovalec: Torej misliš, gospod župan, da je potrebno,
da ga tudi mi pozdravimo?

Župan: Gotovo, gotovo! Poglej, vojake ima, zato mu moramo
biti pokorni!

Drugi svetovalec: Ne bo jih imel dolgo. Kmalu bodo vsi na
naši strani. (Potreplje se po žepih z obema rokama.) Dovolj mazila
imamo zanje, hehehe!

Tretji svetovalec: Prav praviš, prijatelj! Kjer je denar,
tam je moč! Če se pa zdaj-le malo potuhnemo, to nam menda ne bo
škodovalo.

Župan: Gotovo ne! Zatorej, gospodje, pa stopimo naprej!

Vsi štirje (stopijo pred kraljiča in se mu priklonijo.)

Župan: Velečislani kraljič! Jaz novi župan prestolnega mesta te
s svojimi svetovalci v imenu mestnega prebivalstva najvljudneje po-
zdravljam ter ti izrekam svoje veliko zadovoljstvo in čestitko k tvoji
vrnitvi! Torej: Dobro nam došel!

Trije svetovalci: Dobro nam došel!

Kraljič: Gospod župan, koliko časa že županuješ? Tvoj obraz mi je še neznan!

Župan: Takoj po odstititvi tvojega očeta od vladarstva me je mestno ljudstvo izvolilo za župana.

Kraljič: Kje je zdaj moj oče?

Župan: Tam, kjer je bil ob času tvojega bega.

Kraljič: Še danes mora biti oče prost, lopovske prekucuhe pa zadene primerna kazen!

Župan: Ne verjamem, če se ti to posreči.

Kraljič: To bo moja skrb! No, oblastni gospod župan, ali imaš še kaj na srcu?

Župan: Gledam to-le tvojo pisano spremstvo. Kje si pobral, če smem vprašati, ta dva stara rokovnjačarja in tega bradatega spaka?

Prvi svetovalec: Najbrž jih je izgubil kak cirkus!

Župan: Čudno bodo gledali naši meščani, ako se boš vračal v družbi takih beravsov. Ostavi jih rajši tu v kaki vasi!

Drugi svetovalec: Rabil jih bo za svoje nove ministre in tajne svetnike!

Marko: Nič se ne norčujte preveč iz nas siromakov, vi previsoki mestni oblastneži! Sicer se vam res kaj kmalu uresniči vaše bistro-umno prerokovanje!

Simon: In se tudi bo, da se izpolni pregovor: „Kdor se iz drugih norčuje, sam norec ostane!“

Tretji svetovalec: Poglejte jih, pogledajte! Saj tudi govoriti znajo! Kdo bi si to mislil!

Kraljič (ki je s prezirljivim nasmehom gledal na svoje nasprot-nike): Domišljavi možakarji, ne bodite predrzni in nesramni! Ali ne veste, da vas dam lahko vse zapreti?

Župan: Zapri me, mogočni kraljič! Ali kdo bo potem vzdržal red v mestu? Vse meščanstvo je na moji strani!

Kraljič: A na moji vojaštvo! Toda pustimo zdaj to zadevo! Pojdi, čislani gospod župan, nazaj v mesto in mi pripravi dostojen sprejem! Z vami, mestni svetovalci, bi se pa še rad nekaj tukaj pogovoril!

Župan: Storim, kar je v moji moči! (Prikloni se mu, odide na levo ter izgine tam v ozadju.)

Enajsti prizor.

Kakor prej brez župana.

Kraljič (svetovalcem): Vi trije ste mi pa dobro, le predobro znani! Vi ste glavni podpihovalci vstaje in voditelji zarote proti mojemu očetu, vi ste najpodležji izsesavalci ljudstva in brezvestni verižniki!

Vredni niste, da vas še nosi zemlja na svoji površini, zato boste še danes vsi viseli! — Aló, četovodja, s šestimi vojaki sem!

Tretji svetovalec: Nismo krivi samo mi, ampak tudi mnogo drugih. Ako bomo viseli mi, naj vise še drugi!

Druga dva: Tako je! Naj više še drugi!

Četovodja (se ustavi s šestimi vojaki pred kraljičem in pozdravi po vojaško): Kraljevska visokost, pokorno prosim za povelje!

Kraljič: Odvedi te tri gospode v zapor, kjer naj počakajo na moj prihod, potem pa stori ravno tako z vsemi tistimi, ki ti jih naznanijo ti tvoji ujetniki! Naprej!

Četovodja (zopet pozdravi, stopi pred vojake na levo in ukaže): K vsakemu gospodu po dva moža, obrat na levo, stopaj! (Obrne se najprej proti levi, njegov ukaz se medtem točno izvrši, on pa odvede nato vojake z ujetniki v ozadje na levo.)

Simon, Marko (užaljena, stiskata pesti, pretita in se mimično pogovarjata.)

Niko (se skrivaj loči, zavihti sulico čez ramo in odide za vojaki in svetovalci.)

Dvanajsti prizor.

Kakor prej brez odišlih vojakov, svetovalcev in Nika, potem plesalci in plesalke.

Ljudstvo (gleda za odhajajočimi, si skrivnostno šepeta in namiguje ter postaja vedno živahnejše.)

Simon, Marko (planeta pred kraljiča.)

Marko: Milostni kraljič! Premislila sva se s Simonom. Zdaj se pa nalašč hočeva preobleči v dvorno obleko in oditi s teboj, da bova tudi midva tebi pomagala pri nategovanju ušes in vratov tem mestnim ošabnežem!

Kraljič: Dobro! Jako me veseli ta vajina odločnost!

Simon: Ta-le tvoja služabnika (pokaže nanja) naj takoj skočita po najino novo obleko! Preoblečeva se kar tukaj-le! (Pokaže na desno.)

Služabnika (stopita naprej): Da, da, takoj! — Pa dva stola prineseva, da sedeta pri preoblačenju. — A kakšni dostojanstveni znaki so potrebni?

Kraljič: Simon bo prvi minister, Marko pa dvorni maršal!

Služabnika: Zdaj pa že veva... Takoj bo vse tu... (Odhitita na desno in se v kratkem zopet vrmeta z dvema stoloma, krasnima dvor-

nima oblekama in s srebrno maršalsko palico. Stola postavita zraven kulis na desni in zraven stolov dva para svetlih škornjev.)

Simon, Marko (slečeta zgornji suknji in ju vržeta na tla, potem sedeta na stola.)

Služabnika (razgrneta ti suknji po tleh, položita nanji prinešeni obleki, nato stopita k Marku in Simonu ter ju začneta sezuvati, slačiti in oblačiti v novi obleki.)

Ljudstvo (se medtem približa kraljiču in začne veselo vzklikati): Prav se je zgodilo trinogom! — Tako bi se moralo takoj od začetka postopati z vsemi takimi krvosesi, pa bi ne bilo zdaj take draginje! — Naš kraljič bo pošten in dober vladar! — Veselimo se, da se je zopet vrnil iz pregnanstva!

(Za mestom zagrmí top. Potem počí tam še več topóvskih strelóv v primernih presledkih posamezno ali dva ali trije strelí zaporedoma.)

Kraljič: Župan je dospel v mesto in ukazal streljati!

Ljudstvo: Slišite, mesto ga je začelo pozdravljati s streljanjem iz topov! — Živel, živel, naš dobri kraljevič! — Klanjamo se ti! — Bodi nam najsrčneje pozdravljen, naš ljudomili bodoči vladar!

Kraljič (se priklanja ljudstvu): Hvala, hvala lepa tebi, moje zvesto ljudstvo! Poveselimo se zdaj tu skupaj tega lepega in srečnega trenutka našega zopetnega snidenja! Godba naj zaigra radostno poskočnico, a mladi pari naj zarajajo!

(Godba zaigra, mladeniči in deklice zaplešejo.)

Ljudstvo (zapoje):

Srečala ob zori Vila
našega kraljiča,
dala mu je blago srce,
čilost sokoliča.

On pa narod svoj je ljubil,
vrlo srce mu podaril
in s pravično roko preustvaril
dom mu v zemeljski je raj!

Ljudstvo raja, ljudstvo poje
in kraljiču vzklika:
Bog te živi, s tabo hođi
sreča naj velika!

La — la — la ...

Trinajsti prizor.

Kakor prej in trije svetovalci ter Niko.

Trije svetovalci (prisopihajo od leve proti koncu pesmi, se odkrijejo in si brišejo z robci pot s čela. Pokrijejo se, vzemo iz žepov denarnice in iz njih snopiče bankovcev. Denarnice vtaknejo nazaj v žepe in hite k vojakom. Prvi gre naprej za kulise h godcem, a druga dva ob vsaki strani vojaškega oddelka za drevesom, stiskajo denar vojakom v roke, jim po tihem šepetajo na ušesa in izginejo za kulisami na desni.)

Niko (prišepa z vso naglico iz zadnjega levega kota, ima sulico čez ramo in maha z roko že od daleč): Tiho, prosim! Mir, prosim! Zdaj ni več časa za veselje in zabavo! (Stopi zasopel pred kraljiča in se mu prikloni. (Godba utihne, plesalci in plesalke odstopijo.)

Niko: Milostni kraljič in zapovednik! Prinašam ti jako neprijetno novico. Mestni gospodje, ki so jih vojaki odgnali, so vojake podkupili, da so jih izpustili, sami pa se zatekli pit v gostilnice. Oproščenci so potem šli podkupavat še druge vojake.

Kraljič: Kako to veš?

Niko: Šel sem za njimi in vse sam videl.

Ljudstvo (razburjeno): Sramota takim vojakom, smrt lopovskim podkupovalcem!

(Zdaj zopet zagrmí v ozadju top, v zraku zasika in med ljudstvo na desni pade granata, ki pa se ne razleti.)

Ljudstvo (se prestraši in razmakne, nato nekaj hipov plašno gleda na kraj, kamor je padla granata): Gorje, granata je padla! — Kaj to pomeni? — Izdajstvo! — Nov upor! — Na kraljiča so merili! — Sreča, da se ni granata razpočila! — Prileti lahko še druga, ki se razleti in nas pobije! — Gorje! — Bežimo! (Vse ljudstvo prestrašeno odbeži na vse strani.)

Vojaki (odbeže za ljudstvom.)

Štirinajsti prizor.

Kraljič, Simon, Marko, Niko, služabnika.

Kraljič (preplašen vstane, stopi k Simonu in Marku in odda šopek služabniku): Kaj bo pa zdaj? Izdani, prodani smo! Bežimo še mi, sicer bodo uporniki nas postrelili ali pa v ječo odgnali!

Marko (ki je že preoblečen in vzame maršalsko palico v roko): Nič bati se, naš presvetli kraljič! Prvega ministra in dvornega maršala imaš, ta dva te ne bosta izdala in zapustila.

Kraljič: Vem, da ne; a braniti se vendar ne moremo, če pridejo po nas!

Simon (tudi že preoblečen): Lahko se branimo, lahko! Močni smo! Zemlja in pekel se lahko zarotita proti nam in nas ne premagata ...

Niko (pobere granato in jo ogleduje.)

Marko: Kje je tista slepa granata, ki je padla tako blizu nas?

Niko (pristopi): Tukaj-le! To je res čudna stvar. Tako majhna, pa napravi toliko strahu! (Dá jo Marku v roko.)

Marko (jo prime v roko in dvigne kvišku): Razbijem jo na buči prvega gosposkega lopova, ki ga srečam!

Kraljič: Res čudovit pogum vama daje nova dvorna obleka. Ali z obleko ne bosta prestrašila nasprotnikov!

Simon: Ne obleka, ampak nekaj drugega osrčuje naju. Kdo pa je nama naklonil obleko?

Kraljič (se prime za čelo): O, o! Moja nevesta Minka, njen čudodelni prstan! — Ta nas zopet reši! — A kje se mudi tako dolgo? — Že vem, preoblači se! — Morda je že gotova! — Minka, Minka! Pridi! ...

Marko (pokaže na levo v ozadje): Skrajni čas je! Glej, tam-le že prihaja oddelek vojakov po nas. Tudi župan gre zraven četovodje, zadaj pa se vali truma radovednega ljudstva! O, le naj pridejo bliže, to jim posvetimo! Niko, skoči po Minko! Takoj naj pride, kakršna že je!

Drugi (gledajo na levo.)

Niko (odšepa na desno za kulise in se takoj vrne, obrne in kaže za kulise): Že gre, glejte, že gre! Je že preoblečena! Oh, kako je krasna in mila!

Petnajsti prizor.

Kakor prej in Minka, služabnici, vojaki, župan, svetovalec, ljudstvo.

Minka (v krasni kraljični obleki z diademom na glavi med dvema služabnicama pride od desne.)

Kraljič (razprostre roke, stopi nekaj korakov proti njej in jo objame): Pozdravljena iz dna mojega hrepenečega srca, moja mila, moja vilinsko divna nevesta! (Pokaže ji na levo): Poglej, preganjalci se nam bližajo, pomagaj nam!

Simon, Marko (planeta proti njej): Da, da, Minka, pomagaj nam!

Minka (osupla): Moj Bog, kaj pa se je zgodilo? Kako naj vam pomagam?

Marko: Ni več časa za pogovore! Čudež naredimo, tak čudež, da bodo vsi od strahu kar zijali in na trebuhe popadali pred nas! Zato, draga Minka, zasuci takoj svoj čudodelni prstan trikrat okrog na desno!

Minka (zasuče prstan.)

Vojaki, župan, ljudstvo (se medtem približajo od leve in postoje.)

Šestnajsti prizor.

Kakor prej in angela.

Angela (stopita pred Minko in se ji priklonita): Kaj nama ukazuje prelepa kraljevska nevesta?

Minka: Naš čestiti oče Marko naj vama pove mojo željo!

Marko (pokaže na drevo): To drevo naj se dvigne in izgine v višavi!

Angela: Izpolni naj se ta želja!

Minka (zasuče prstan na levo.)

Angela (izgineta.)

Sedemnajsti prizor.

Kakor prej brez angelov, h koncu še tretji služabnik.

(Drevo se začne počasi dvigati in se skrije v višavi.)

Ljudstvo, vojaki, župan (strme za drevesom, sklepajo od groze roke, nekateri popadajo na kolena, nekaj jih zbeži): A — a! Čudež! — To je pa velik čudež!

Župan: Ljudje božji, zmotili smo se! Našega kraljiča ščiti, kakor vidimo, višja moč! Mi mu ne moremo do živega, on pa nas lahko zmane kakor mlinsko kolo pšenična zrna! Popravimo, kar smo zakrivili! Zvonimo in streljajmo mu, godba naj mu svira, s cvetjem in zelenjem mu okrasimo pot, po kateri se vrne na svoj kraljevski dom! Hitro, hitro, da nas ne zadene njegova jeza! (Odbeži nazaj v mesto.)

Nekaj ljudi (odhiti za njim): Hitro, hitro!...

Drugi svetovalec (se priplazi po kolenih do kraljiča, tišči klobuk pod pazduho in dviga roke proti njemu): Milost, milost, naš mogočni kraljič! Bil sem le zaveden od drugih, poravnal bom vse krivice, povedal in pomagal ti bom poloviti vse druge zločince v mestu, samo meni prizanesi!

Kraljič: Poberi se mi, podlež! Hliniš in ponižuješ se mi zdaj, ko si videl čudež in spoznal svojo brezmočnost proti meni! Nobenemu ne prizanesem, tebe pa pustim samo tako dolgo, dokler ne prejmo vsi drugi krivci svojega plačila! Ti boš torej visel zadnji!

Ljudstvo: O, gorje nam, ki smo se dali tako zavesti!

Kraljič: Da, gorje vam!

Minka: Moj ljubi kraljevski ženin, ne srdi se nad slabostmi svojih podložnikov, saj niso vedeli, kaj so delali, ko so tebe preganjali! Na dan najine poroke bom prosila, da vsem odpustiš!

Kraljič: Minka, ali so vse deklice tvojega rodu tako dobre?

Minka: Vse, ki jih niso tujci spridili posredno ali neposredno!

Kraljič: Verujem ti, moja neprecenljiva! Pojdiva! (Ljudstvu): Prosim, napravite prostor, da povedem svojo nevesto k poroki! (Poda desnico Minki.)

Minka (stopi tesno k njemu in se oklene njegove roke.)

(V mestu zazvoni pri vseh cerkvah, godba zasvira, topovi grme, ljudstvo se razmika na vsako stran pota, pozdravlja in kriči: „Živela, živela, naš dobri kraljič in njegova blaga nevesta! Naj bosta srečna in nam milostna!“ Kraljič in Minka odhajata, za njima Simon in Marko v novi dvorni obleki, služabniki in služabnika. Tretji služabnik prihiti izza kulis na desni z vozičkom, zmeče nanj Simonovo in Markovo obleko, na katero sede Niko s sulico čez ramo; tako obložen voziček odpelje služabnik za drugimi proti mestu v ozadje. Iz višave priplava drevo in obstoji na prejšnjem mestu.)

Zagrinjalo pade.

*

Pripomba: Ako ni pri rokah prave izpraznjene in ugašene granate, naj se napravi za uprizoritev granata iz lesa in primerno pobarva. Na oder jo prinese s seboj kdo izmed ljudstva in jo vrže skrivaj na tla. Pesem v prvem prizoru se poje po napevu pesmi: „Eno rož'co ljubim...“, v tretjem prizoru po znanem napevu, v devetem prizoru po posebnem napevu, ki se dobi pri pisatelju, in v dvanajstem prizoru po zagrebški: „Išetale, išetale...“ Deveti prizor s kmetiškimi odposlanci se tudi lahko izpusti.

CVETINOMIRSKI:

Jazbečeva zvijača.

Basen.

uuuuu — kako me boli noga! S poleni znajo pa dobro meriti ljudje, to pa to! Komaj sem jim odnesel pete!“ javka jazbec svojemu mlajšemu bratu, ko prisopiha proti jutru šepaje — ranjen na zadnji nogi — domov v jazbino. „Bratec, ti si bil zmerom zvit in prebrisan — ali veš za kakšno zvijačo, da bi mogel preslepariti ljudi? Tako mi diši tista koruza tam v dolini — — ali polena, polena te noči me še zdaj strašijo. Kaj ti dam, bratec, da si izmisliš eno pošteno zvijačo, da si bom upal še zanaprej hoditi tja, kamor me želodec najbolj vleče?“

Oho — glejte si no — taka usmiljenost in velikodušnost!

„Zastonj ti bom povedal zvijačo, neugnani ponočnjak, samo če hočeš postati za nekaj minut moj učenec!“

„Že sem tvoj učenec!“

„In jaz tvoj učitelj!“

„Moj učitelj si, bratec-zvijačnik; učenec že posluša svojega učitelja . . .“

„Torej poslušaj — a ne samo poslušaj!“

„Že poslušam . . .“

„Torej! — — — No, saj vem, kako je s teboj: kakor slon prilomastiš v koruzo, hlastaš na vse strani in hrustaš požrešno, nič pa ne prisluškuješ, nič se ne oziraš okrog sebe — —“

„Pa za to te nisem vprašal, to sam najbolje vem, kaj počenjam v koruzi; zvijačo mi povej, da bom varen pred poleni!“

„In ko imaš želodec že poln, misliš, da bi se ga dalo še nekoliko raztegniti in še bolj nabasati, še lomastiš po koruzi in izbiraš, kakor da bi bil doma, ne pa na tujem! Ljudje pa imajo dobra ušesa in še boljše oči — —“

„Ne, ne, ne — to naj te nič ne briga, če se po večerji še malo posladkam z izbiro, če se bolj široko razkoračim, ko sem že itak pripravljen na odhod! Za zvijačo bi rad zvedel — to sem te vprašal!“

„In ko se sit in napet kakor boben ziblješ iz koruze — še te ni volja, da bi šel domov, še se obiraš kraj njive in hrskaš in prskaš od veselja, da si si tako lepo in poceni nagačil želodec — —“

„Nisem te postavil za svojega pridigarja — za učitelja zvijače sem te potrdil; nikar pa me ne uči, kako naj se vračam po večerji domov,

temveč nauk že enkrat izreci, ki bom z njegovo pomočjo ljudi lahko ukanil, za nos jih zvodil!“

„In šele potem, ko ti že enkrat poleno prifrči na nogo, na hrbet, na glavo — šele tedaj se vzdramiš iz svojega kobacanja in prskanja, strezne te bolečina, a beg iz paradiža te napolni s sovraštvom do ljudi — — — in tak prišepaš domov ter skrušeno prosiš svojega bratca za zvijačo — —“

„Da, za to te prosim; samo to bi rad zvedel, drugega nič!“

„In praviš, da si moj učenec?“

„Tvoj učenec sem!“

„Ha—ha, lep učenec! . . . Sedi! Trojka!“

„Še legel bom, ne samo sedel . . . Okrutnež . . . nočeš mi razložiti zvijače . . .“

In jazbec potegne vzdihujoč svojo ranjeno nogo za seboj v kot, kjer se neutolažen zlekne k počitku, dočim se mu bratec-zvijačnik dobrohotno smehlja iz nasprotnega kota:

„Pa kaj hočeš še od mene? Saj sem ti vendar ves čas razlagal zvijačo . . . ponočnjak zmedeni!“ — — —

Ali zdaj veste, dragi moji, kako se godi tistemu, kdor meče bob v steno?! — — —

Zibelka.

Zibelka je nova vsa,
zibelka je pisana,
z angelci in rožami
lepo je porisana.

Zibelka sred vrta tam
ziblje se mehkó,
ziblje jo z nožicami
ptička prelepó.

Ziblje ptička zibelko,
v beli poje dan
pesemco, ki jo pojó
rože sred poljan.

V zibelki tam pisani
angel mehko spi,
sen pomladni, vetrec tih
boža mu oči,

boža mu obrazek bel . . .
Angel se smehlja,
sluša ptičke zlati glas,
rože sred poljá . . .

V zibelki tam pisani
angel mehko spi,
angel tihi — jelica
zlata naša ti!

Jos. Vandot.

temveč nauk že enkrat izreci, ki bom z njegovo pomočjo ljudi lahko ukanil, za nos jih zvodil!“

„In šele potem, ko ti že enkrat poleno prifrči na nogo, na hrbet, na glavo — šele tedaj se vzdramiš iz svojega kobacanja in prskanja, strezne te bolečina, a beg iz paradiža te napolni s sovraštvom do ljudi — — — in tak prišepaš domov ter skrušeno prosiš svojega bratca za zvijačo — —“

„Da, za to te prosim; samo to bi rad zvedel, drugega nič!“

„In praviš, da si moj učenec?“

„Tvoj učenec sem!“

„Ha—ha, lep učenec! . . . Sedi! Trojka!“

„Še legel bom, ne samo sedel . . . Okrutnež . . . nočeš mi razložiti zvijače . . .“

In jazbec potegne vzdihujoč svojo ranjeno nogo za seboj v kot, kjer se neutolažen zlekne k počitku, dočim se mu bratec-zvijačnik dobrohotno smehlja iz nasprotnega kota:

„Pa kaj hočeš še od mene? Saj sem ti vendar ves čas razlagal zvijačo . . . ponočnjak zmedeni!“ — — —

Ali zdaj veste, dragi moji, kako se godi tistemu, kdor meče bob v steno?! — — —

Zibelka.

Zibelka je nova vsa,
zibelka je pisana,
z angelci in rožami
lepo je porisana.

Zibelka sred vrta tam
ziblje se mehkó,
ziblje jo z nožicami
ptička prelepó.

Ziblje ptička zibelko,
v beli poje dan
pesemco, ki jo pojó
rože sred poljan.

V zibelki tam pisani
angel mehko spi,
sen pomladni, vetrec tih
boža mu oči,

boža mu obrazek bel . . .
Angel se smehlja,
sluša ptičke zlati glas,
rože sred poljá . . .

V zibelki tam pisani
angel mehko spi,
angel tihi — jelica
zlata naša ti!

Jos. Vandot.

VERA:

To je tvoja domovina!

rejče je šel v nedeljo popoldne z materjo na polje pogledat, kakšna bo letina. Hodila sta med lepimi njivami, na katerih je zibala pšenica svoje težko klasje, na katerih so zeleneli in rasli drugi pridelki, kmetov up, kmetovo bogastvo. Sama je Drejčkova mama oskrbovala veliko gospodarstvo, zakaj oče je padel kot junak v boju proti nemškemu nasilju na koroških tleh.

Došla sta na širen sadonosnik, kjer so razprostirale jablane svoje veje, polne žlahtnega sadja.

„Glej, mama, glej, kako bogato nas je letos Bog obdaril. Vse dobro kaže, veselimo se lahko najlepše letine.“

Smehljajoče in vendar zadovoljno je pogledala mati svojega sinka edinca, ki je vkljub dvajnostim letom govoril tako resno in razumno.

„Da, Drejče,“ mu je odgovorila, „Bogu bodi hvala za vse. Ako ne bo posebne nesreče, se letos lahko veselimo jeseni, samo ko bi...“

„Tiho, tiho, mama!“ jo prekine deček, boječ se, da bi se materi zopet ne ulile solze ob spominu na očeta.

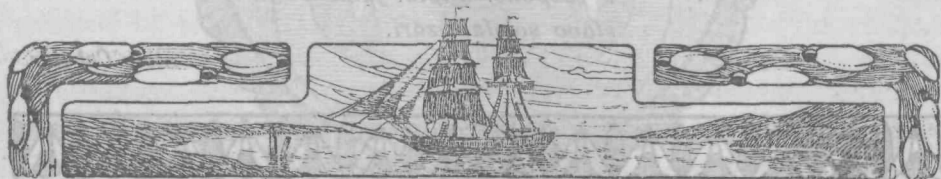
Prišla sta vrhu griča in obstala. Pred njima se je razgrinjala dolinica z bogatimi njivami in vrtovi, z lepo, prijazno domačo vasico. Ob robu na desno in levo so se vzdigovali gozdnati hribi, od zadaj pa so pozdravljale visoke planine, ki jih je poljubljalo solnce z večernimi žarki.

Obstala sta in nekaj časa tiho gledala to lepo krajino.

„Mama, ali ni lepa naša zemlja?“ se je oglasil Drejče. „Vsak dan jo vidim in vendar, ko bi jo gledal še tako dolgo, ko bi jo gledal sto let, zdi se mi, da bi se je nikoli ne nagledal.“

„Da, Drejče,“ je odgovorila mati in mu položila roko na ramo, „lepa je naša zemlja, in ponosen si lahko, da je to tvoja domovina. Nikdar ne pozabi, da si njen in da so njena tla oškropljena s krvjo tvojega očeta-junaka!“

Vzravnaval se je sinko, ponosno dvignil glavo in pogledal materi v oči: „Ne, mama, ne! Tega tvoj sin nikdar ne pozabi!“

Jugoslovanska.

Na noge, bratje vi,
zdaj konec je trpljenja;
že zora nam žari
v znak boljšega življenja!

Let tisoč je bil rob Slovan,
težké noseč okove,
zdaj strt leži na tleh tiran,
več slave ni njegove!

Glej, v cvetu je naš gaj,
srce radost napaja,
svobode tu je raj,
Slovan ponosen vstaja!

Slovenec, Srb, Hrvat —
vsi v roke si sežimo,
kot ljubi brata brat,
iskreno se ljubimo!

Za mater Jugoslavijo
naj se Slovan žrtvuje,
in če potreba je, za njo
življenje naj daruje!

Janko Leban.

Škratje.

V zelenih suknjicah
priskakali so škratje
iz strmih gorskih skal,
oranžne zarje spatje.

Po mahu so polegli
ter čuvali zaklade
na dnu tolmunu skrite,
da kdo jih ne ukrade.

A ko je solnce vstalo,
poskrili so se v gori
v razpoke, dupla, jame
slovo so dali zori,

Albin Čebular.

FRANC MILČINSKI:

Gašpar, Mihec in Baltazar.

Ilustroval Ivo Erbežnik.

1. TRIJE KRALJI.

ospod Metod in gospa Cirila sta pridno delala, rada molila, pa ju je s prijaznim očesom pogledal ljubi Bog in jima podaril za Božič dete, čvrstega sinčka. Bila sta ga sila vesela, pozdravila sta ga: „Ti najin otročiček, najinega srca kraljiček!“ in sta premišljala, kako bi ga čimboli počastila — pa sta ga dala krstiti na preimenitno ime, na ime svetega kralja Gašparja.

Mali kralj Gašpar je bil žejen kakor jelen, pil je kakor žolna, redil se kakor polh. Beli laski so mu štrleli kvišku, da mu je bila okrogla glavica podobna ščeti in so ga dražili:

„Krtača!“ Jokal se ni dosti, pa kadar se je, se je jokal skozi nos: „E — hehehe — hohoho.“

Redil se je in rasel in ko je toliko dorastel, da je shodil in pričel brbljati, se mu je zahotelo družčine. In sta hitela oče Metod in mati Cirila in sta mu kupila bratca. Nista stiskala drobiža, gledala sta bolj na blago nego na denar in sta si izbrala fantka, robo, da sta bila ponosna nanj. Rekla sta: „Prvi sin je kralj Gašpar, še drugi bodi kralj!“ pa sta želela in velela, da so ga krstili za Melhiora, po domače Mihca.

Mihec je bil črnih las in črnih oči. Rad je jedel, rad se cmeril, od jedi in joka je bil venomer umazan; zato se ga je kmalu in po pravici prijel

priimek: „Naš muren!“ Jokal se je ihtavo, kakor bi se kregal: „E — aa — eee.“

V tretje gre rado. Pretekli sta dve leti, pa sta postrgala in preštela gospod Metod in gospa Cirila svoje prihranke in si omislila še tretjega sinčka. In zdaj ni kazalo drugače, nego da ga krstijo na ime tretjega kralja iz jutrove dežele, na ime svetega Baltazarja. In je bil Baltazar mali vreden imenitnega imena. Zakaj kadar je pil, je tako držal stekleničico, da se je z mezincem ni dotikal, ampak ga je odlično zakrivljenega molel kvišku. Tako pa pije le prav visoka gospoda. Glavico so mu krasiли dolgi rumeni kodri in je bil kaj miroljuben deček: da le ni imel praznega gobčka, pa je bil tih in zadovoljen.

Ležal je v košarici in Gašpar in Mihec sta ga hodila gledat vsak z ene strani in jima je bil jako všeč. Gašpar je rekel: „Moj je!“ Mihec je rekel: „Moj!“ In sta se Gašpar in Mihec bridko sporekla in kruto spopadla za malega bratca. Baltazar mali pa je imel v ustih sesalce — dudek. Debelo je gledal in se čudil čudnemu početju bratcev, da je od samega začudenja prenehal cmokati. Potem pa je nemara preudaril, da je že tako in nič drugače na tem svetu, globoko je zasopel in spet začel momljati svoj dudek in je krenil svoj pogled od bojevitih bratcev na muho, ki mu je sedela na koncu noska in je bila od blizu velika kakor slon in si je brusila nogi.

Jokal je bolj redkokdaj, tačas pa jako milo: „Eee — ooo — uuu — e.“

Gospod Metod in gospa Cirila bi si bila želela še deklice. Toda je rekel kralj Gašpar, da sestrice ne mara, češ, čul je govorico, da sestrice preveč snedo. In pridružil se mu je kralj Mihec, da tudi on sestrico odklanja, pa sta se vdala gospod in gospa in so ostali trije dečki sami.

Prizadevala sta si gospod Metod in gospa Cirila in se trudila, da jih vse tri lepo vzredita in vzgojita. In ko so vsi trije toliko vzrasli, da je tudi najmlajši že brbljal in tekal, so stopicali skupaj na šetnjo, in ljudje so se jim smejali in rekli:

„Holej, trije kralji gredo!“

2. KRALJ GAŠPAR.

Hudoben ni bil nobeden izmed njih, muhe pa je imel vsak svoje.

Gašpar najstarejši je bil junak in korenjak brez para. Ničesar se ni bal, ničesar in nikogar, niti ne svetega Miklavža.

Najljubše opravilo mu je bilo vojna. Iz palice si je ustvaril puško, iz trske sabljo, iz papirja čako, rentočil je in poveljeval — pa je bil vojak.

Oče mu je rekel: „Krtača! Mar se igraj z opekicami, ki ti jih je prinesel Božiček! Kakšen si vojak! Saj niti črke r ne vladaš, pa bi vladal puško in sabljo? Takih ne vzemo v vojake.“

Očetova beseda ni malo zaskolela Gašparja. Ali je bil junak in korenjak; neustrašen se je lotil uporljive črke in jo sukal in mikastil in ni odnehal, da ji je bil kos. Narejal pa jo je globoko v grlu, izgovarjal jo pogrkujoč, da so se ljudje šalili in ga povpraševali, mar je doma iz Kroke. Zakaj v le-tem prijaznem trgu tam na Gorenjskem izgovarjajo r tako, kakor bi grgrali vodo.

Z r-om v grlu se je štel kralj Gašpar za pravega pristnega vojaka in je vojeval dan na dan vroče bitke s kraljem Mihcem.

Prevračala sta stole na tla in počepala zanje. Gašpar je meril s palico: bum — bum — bum — tako pokajo puške; Mihec je metal črevlje: tresk — tresk — to so bile granate, in potem je rekel kralj Gašpar: „Jaz sem zmagal!“ Kralj Mihec je rekel: „Zmagal sem jaz!“ In sta se sprla in zgrabila. kdo je zmagal, pa ni zmagal nobeden, le tepena sta bila oba.

Sicer je bil Gašpar bistre glave: štel je brez zmote do dvajset in nazaj, znal je tri molitvice in pet ugank in le malo, malo je manjkalo, da ni bil kos zvižganju.

Brat Mihec ga je občudoval in posnemal. Kar je rekel Gašpar, je za njim ponovil Mihec: „Jaz tudi!“ Če je Gašparja bolela buča in so mu jo uteknili v mokro obvezo, že se je oglasil Mihec: „Meni tudi!“ In ni šlo drugače, nego da so še njega okomatali enako. Če si je Gašpar otolkel koleno, da je šepal, je šepal tudi Mihec. In ko so se Gašparja lotile osepnice in je moral leči, se je Mihec drl kakor na ražnju, ker jih ni bil deležen tudi on, in mu je odleglo šele tedaj, ko so se prijele še njega in sta ležala skupaj.

3. KRALJ MIHEC.

Mihcu se je sila rado jokalo. Z jokom se je zbujal, z jokom hodil spat; jokal se je lačen, jokal se je sit, tako je bila ves dan godba pri hiši. Kar je videl, je pač hotel imeti, in če ni dobil, se je drl.

Zagledal je na strehi zastavo, že se je drl: „Hočem zastavo!“

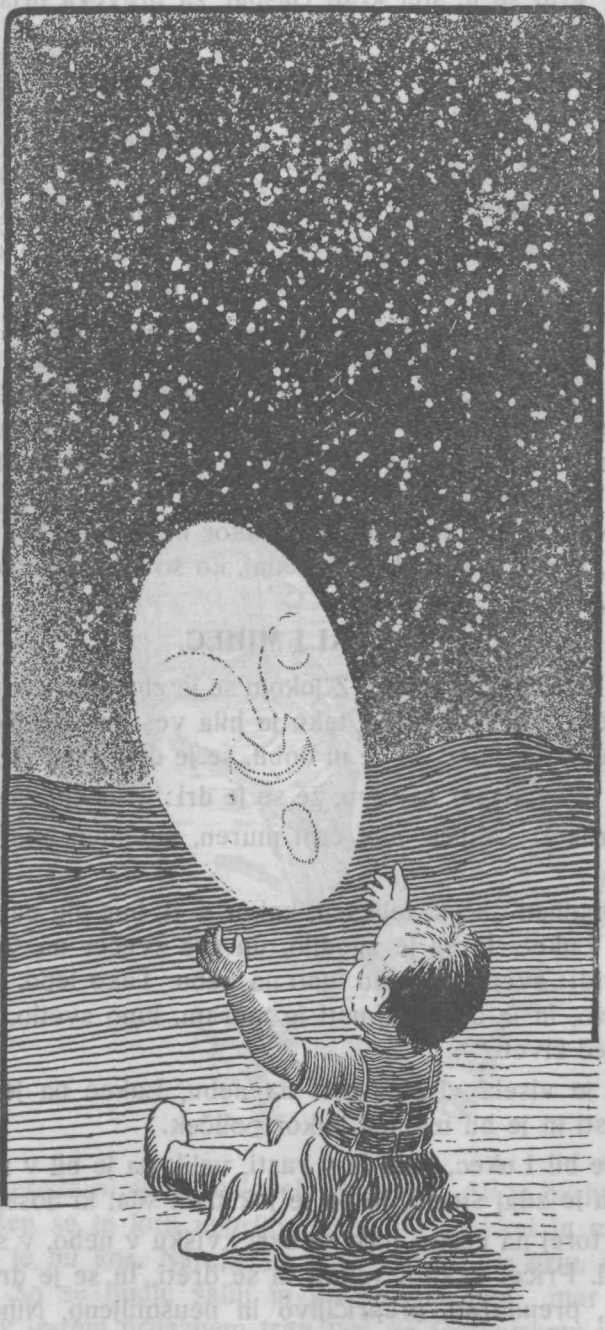
Atek je rekel: „Mihec, moj črni muren, pameten bodi, poslušaj povest!“

Živel je majhen deček, tolikšen, kakor si ti, ime mu pa ni bilo Mihec, o ne, ampak Lukec. In se je zgodilo, da gre zvečer na šetnjo. Pogleda kvišku, kaj vidi: svetlo srebrno luno na nebu. Tako lepo, da mu je srce kar zakoprnelo, in je dejal: „Imeti jo moram, luno svetlo, srebrno, drugače mi ni več živeti.“

Ali luna je visela visoko gori na nebu, Lukec pa je stal globoko spodaj na cesti in je bil majhen kakor poliček.

Majhen je bil Lukec, toda le v rasti, velik pa je bil v modrosti, in je vedel, kaj mu je zdaj storiti, in da je jok tista sila, ki doseže vse.

Sedel je torej na cestni tlak, se ozrl kvišku v nebo, v svetlo srebrno luno in pričel. Pričel vekati, vekati in se dreti. In se je drl mogočno, iz globine duše, preudarno, prepričljivo in neusmiljeno. Nihče pod milim nebom se ne zna tako dreti, kakor se je drl Lukec; edino ti, moj črni muren, ga morebiti posekaš. Drl se je Lukec in gledal tja gor.

In glej čudo! Luna svetla, srebrna v neskončni višini je zaslišala njegov jok. Storilo se ji je inako. Ganjena se je poslovila in ločila od neba in splavala navzdol, da utolaži Lukčevo hrepenenje, otre njegove solze. In čim bolj se je Lukec drl, tem bliže mu je prihajala.

Napenjal pa je Lukec vse svoje sile. Skoro se je bilo bati, da počí. Usmiljen piskrovezec mu je zvezal prsi in trebušček, luža solz se mu je zbiral pri nogah. Lukec ni odnehal, hrabro se je drl in drl. Drl se je in s svojo vztrajnostjo dosegel, kar si je želel: luna svetla, srebrna je priplula z neba in Lukcu ravno pod nos in Lukec jo je vzel in jo nesel prodat, in zlatar jo je kupil na težo in je vrgla sedem kron in še pet vinarjev povrhu.

Vidiš, umazani moj kralj Mihec,“ je končal atek svojo povest, „jok vse dožene. Zato te le pohvalim, da se dereš. Deri se, le še bolj, le še bolj, pa jo gotovo dobiš zastavo, kakor je Lukec dosegel luno! O, jok pomaga!“

„Jok nič ne pomaga,“ je zavekal Mihec, ki je spoznal, kam meri očetova povest.

„Če jok ne pomaga, čemu pa jokaš?“ je vprašal oče.

Gašpar se je namuznil. Njegov posmeh je še bolj razkačil Mihca, ihtav je zateptal, kakor da pričjenja potrkano polko. Gašpar mu je šegavo zagodel: „Hopsasa, tralala!“ Zdaj je Mihcu prekipela jezica, počil je bratca po roki. Gašpar mu je takoj vrnil, in že se je razpalil boj srdit in silovit. Kakor mlada dva petelinčka sta se zaganjala drug v drugega, dokler ju ni razločil oče.

Ukazal je: „Zapik!“ Na mah so se ustavile sovražnosti.

„Rompompom!“ se je hudoval oče. „Koj mi skleneta mir! Podajta si roke!“

Pa sta se oba zasmejala, zakaj jok in smeh jima je bil v enem mehu, segla sta si v roke in se poljubila in sklenjen je bil mir, trden mir in večni mir, ki je trajal četrť ure, časih celo pol.

4. KRALJ BALTAZAR.

Ni pa bil prav nič bojevit Baltazar najmlajši. Vse na njem je bilo okroglo, mehko kakor baržun in brez grč. Bila ga je sama dobrovoljnost. Ljubil je atka in mamico in oba bratca in ljubil je svoje sesalce, svoj dudek.

Že je tekal in brbljal, dudku pa se le ni mogel in ni maral odvaditi. Z njim je legal v posteljico, z njim je vstajal, na vseh potih ga je spremljal dudek, da so se mu smejali in ga klicali za gospoda Dudo.

No, kadar je jedel, ga je pač dal iz gobčka, kako pak! In pa kadar ga je zadela krivica tolikšna, da ni bilo drugače in se je moral in moral

zajokati, takrat je najprej varno vzel dragoceni dudek v rokco, potem milo zaplakal: „Eee-ooo-uuu-e!“ — Ko pa je jokec srečno opravil, si je koj in brez odloga uteknil dudek zopet nazaj tja pod nos, kakor gospod vajeno smodko. Tako je čislal svoj dudek.

Da — in pa če je bila mamica žalostna! Privil se ji je h krilu, jo srčkano vprašal, ali ga ima kaj rada in ali je kaj njegova: „Kaj 'ada? Kaj moja?“ — pa ji je poln sočutja ponudil dudek, svoj največji zaklad, da jo razvedri in razveseli: „Mamica, na dudo!“

Enako še atku, kadar je hud grmel svoj „rompompom“; tudi njemu je moledl ljubi svoj dudek, da ga utolaži, toda molel mu ga je bolj od daleč in plaho.

Ljubil je svoja bratca. Ob njunih vsakdanjih bitkah se je rad pomešal med obadva in je pobožal tega: „jubi b'atec, kaj moj?“ in je pobožal drugega: „jubi b'atec, kaj 'ad?“ Pa se je pri taki priliki rado pripetilo, da je še njemu, malemu posredovalcu miru, priletela katera.

Zbegan je potem pogledal bojevita bratca, nabrala se mu je šobica, in z milim vekom se je zatekel k mamici.

Mamica ga je vzela v naročje, ga poljubila na čelo in mu rekla: „Le tiho bodi, zlato moje jabolko! Ta grdi svet, kaj ne! Še onega tepe, ki bi mu rad prinesel miru.“

5. NEVARNA ZVER.

Atek je bil po opravkih, mamica je kuhala, otroci so se igrali na dvorišču.

Gašpar se je postavljajl s puško-palico preko rame, s sabljo-trsko ob strani in s papirnato čako na glavi in je junaško pogrkujoč razkladal bratu Mihcu: „Jaz sem vojak, ti pa nisi. Jaz grrrem v vojno, ti pa ne. Jaz bom strreljal bumbumbum in metal grrranate trresk trresk, ti pa ne.“

„Jaz tudi,“ je rekel Mihec in je bil užaljen.

„Ti nisi vojak,“ ga je v nič deval Gašpar, „kerrr ne znaš rrreči rrr.“

„Saj znam,“ je trdil Mihec.

„Pa rrreči rrraca, če znaš!“

Mihec je odprl usta, se pripravil, kakor da hoče kihniti, in je izpregovoril in rekel: „Haca“. Pa je spoznal revček, da mu je izpodletelo; prihajalo mu je na jok.

„aca“, je ponavljajl mali Baltazar. Sedel je v pesku, žulil svoj dudek in bil z vsem zadovoljen.

„Ena-dve, ena-dve!“ je poveljeval Gašpar samemu sebi, vihtel sabljo in možato korakal.

Mihec, neugnan, je stopil za njim v vrsto. „Jaz tudi!“

Pa je Gašpar, preponosen na svoj vojaški stan, odurno odrinil s komolcem ubogega bratca civilista v kraj. „Ne marrram te.“ In pospešil je korak.

Mihcu se je zajokalo. Jokajoč je sledil za bratcem.

„Ne marrram te,“ se je zakregal Gašpar. Grrrem rrrajši z dvorišča.“ Krenil je v hišno vežo.

Trdovratno mu je sledil Mihec. Njegov jok ju je spremljal namesto vojaške godbe.

Za njima jo je ubral še Baltazar mali s svojim đudkom.

Tako so vsi trije prišli v vežo.

V veži pred hišnim pragom je ležal pes, velik in len, glava mu je počivala na tacah, zaspano je mežikal. Pa mu ni ugajalo, da Gašpar z bridko sabljo ogroža prijetni mir v hladni veži, pa je zarenčal.

Četa se je ustavila.

Junak korenjak Gašpar se je nehote oprijel Mihčeve roke, zdaj mu je bil Mihec dober za zaveznika. Junak korenjak je bil Gašper in se ni bal ničesar in se ni bal nikogar, niti ne sv. Miklavža. Ali to-le ni bil sv. Miklavž, ampak kosmata zver. In pravzaprav se niti kosmate zveri ni bal Gašpar junak, le kolena — ta so se mu šibila in prečudno tresla.

Jokavemu Mihcu se je zdajci zazdelo, da sta kaj umestna tako pri-lika kakor čas, da zažene jok in zatepta. Pa je zagnal jok in zateptal.

Lepo se je jokal Mihec, še lepše je teptal, mojster je bil v joku in teptanju. Toda pes je pes, psu mojstrski jok in ples nista bila po volji. Počasi in prežeče se je dvignil, pokazal bele zobe in še huje zarenčal. Junak Gašpar je zaječal; trepetal je in pričakoval, zdaj-zdaj bo po njih, vse tri požre prestrašna zver!

Pa je nedolžno in brez strahu prikorakal k renčeči zveri mali Baltazar z dudo. Pobožal je kužo po glavi in ga ljubko vprašal: „Si kaj moj?“ In še mu je ponudil svoj ljubljeni dudek: „Na dudo!“

Pes je nehal renčati. Prijazno je pomigal z repom, poduhal dudo, pa jo hvaležno odklonil, obliznil je fantku ročico, zadovoljno kihnil in vse tri kralje mirno pustil mimo sebe na cesto. (Dalje.)

TONE GASPARI:

Iz knjige „Pisma iz taborišč“.

PRAZNIK.

moja hči, ali si shranila svečico, ki sem ti jo kupil pred leti? Rdeča in drobna je bila tista svečica. Svetlo je gorel nje plamenček — kakor cvet prvih naših rož.

Prav pred oltar sva šla takrat, tja, kjer se je upiralo prvo solnce na beli mašni prt. V tresočih ročicah si držala lučko, ki je živo plapolala in risala po tvojem nežnem obrazu svetost in veselje. Tvoje mlade misli so bile podobne temu plamenčku. Podobne so bile tudi našim rdečim rožam!

Vonj dišečega kadila se je širil takrat naokrog. Tvoja mlada dušica, tako nedolžna in prečista, je drhtela, zakaj vse njene čednosti so kipele s tem vonjem navzgor in se dvigale preko višav do samega solнца. To je bila tvoja daritev; brez olepšav, brez vzdihov. In ta daritev je bila daritev rožnega keliha k solncu.

Orgle so spremljale milo, kot bi igrali sami angelci. Kako naj bi tudi drugače pele, ko si ti, Anka, z njimi molila. Tvoja molitev ni bila samo pregibanje usten. Tajna je bila, tiha, še mnogo tišja ko glas orgel, pa tako lepa in odkrita, da je dosegla nje prošnja sama nebesa. In v nebesih je sijalo solnce, ki ga je priklicalo hrepenenje tvoje ljubezni do vsega, kar te je obkrožalo: kakor naše rdeče rože, ki krasijo vsakogar, ki jih vzljubi! . . .

To je bilo takrat, ko je gorela svečica . . .

Prižgi, Anka, to svečico nocoj! Meni je hudo: tema se plazi okrog taborišča, z vetrom se družijo dež, in tihe stopinje čujem okrog sebe. To so spehani sodrugji, ki me vabijo — toda branim se, zakaj spomin na praznik mi vsakokrat vlije novih moči v trudno telo.

Prižgi, Anka, nocoj to svečico! V moč njenega plamena še upam, v daritev tvojih mladih misli, v molitev tvoje nežne duše. Kdo bi te ne uslišal, če ti prosiš!

In ko bo plamenček najbolj živo žarel, takrat se spomni tistih dni, ko so cvetele na našem vrtu rdeče rože. Ko spet vzcetejo, se vrnem! —

DOMAČIJA.

Nocoj je vihar zrastel skoro do neba. Smer mu je preko planin, ki zakrivajo mojemu hrepenenju pot. Ves tabor vzdihuje v mučnih sanjah,

zakaj z viharjem prihajajo klici in tožbe naših. Vse te klice nese vihar mimo našega taborišča naprej, naprej...

K tebi kličem nocoj, domačija! O, da čujem spet naših gozdov šepet, da zazrem tam z vrha zelenice vso našo dolino, naš svet!

Pred nekaj dnevi je priplesala v tabor novica o popotniku, ki se vrača v domovino. Takrat se je zablistalo solnce. In skoro z bojaznijo so srkale moje misli to svetlobo in toploto. V srcu so vso noč prepevali tihi glasovi. Jutro je vstalo, z njim pa kruta resnica o zmoti.

In padli smo vsi, ki smo se v upanju dvignili do zvezd, padli smo še nižje: v blato in smrad. Tabor je spet potemnel, solnce se je skrilo — in nocojšnjo noč je zrastel vihar skoro do neba. Naj ta vihar ponese klic k tebi, domačija!

O, da spet vidim vrhove svojih šum! Da vidim, kako izteza ves gozd roke za gospodarjem in prosi, da pride on, po katerem hrepeni. Edini on ga prerodi in mu povrne jako moč življenja.

O, da spet čujem čase, ki so vriskaje živeli v naših logih! Solnce stoji na jutru, trave se gibljejo, v grmovju nekaj šepet, kakor bi sto ust povpraševalo: kdaj pride on?

O, da spet vidim naše gore! Vzhajajoče solnce žge svojo prvo daritev. Popotnik se ozira iz doline, se križa in vzdihuje do visokih nebes prošnje, naj vzide kmalu vsem drugo solnce svobodno, mirno in polno ljubezni.

O, da vidim po dolgih letih pobočje, sredi katerega se sveti moj dom! Visok je ta dom, prostoren in lep kakor grad. Okna se bliščijo v solncu in vabijo prijazno popotnika, ki se vanje ozira iz doline. Pod hišo zlat pas — zrelo žito, nad njo pisana proga planin. Čreda pozvanja, pastir poka z bičem in vriska, deklica prepeva o pomladi in ljubezni. Tako bogato je to pobočje!

In jaz sem tako ubog! Nocojšnjo noč je zrastel vihar do neba. Njemu sem zaupal svoje misli in tožbe. O, domačija, če te doidejo ti klici, čuj jih in vedi, da kličejo vsi tako, ki hrepenijo in hiraajo in umirajo!...

NAJHUJE.

Vsa Italija, dom pomladi, cvetja in ljubezni, je za nas črna rakev, postлана s temačnim prtom. Odkrita je ta rakev, pripravljena za vse, ki trpe daleč od prijaznih obrazov najhujšo bol: nikoli več ne vidijo vseh onih, po katerih jim umira srce. Umreti ni težko, najhuje pa je zapustiti v negotovosti mlada srca, ki si še iščejo potov in smotrov.

Moji malčki, trije sinovi, polni smeha in življenja, kje ste, kako vam je?

Skoro slednjo noč me obiščete v sanjah. Pri peči sedimo, pa se pogovarjamo. Sinoči si nam pripovedoval ti, Ivan. Jožek in Ciril sta se naslonila na rob peči, jaz sem sedel v zapeček, ti, Ivan, si se pa lahko pritisnil k meni in dejal:

„Dolgo je že temu, kar smo izgubili mamico. Čisto majhen sem še bil, nisem še razumel bridke resnice o smrti najdražjega na svetu. Hotel sem — kakor pravijo ljudje — leči k mrtvi mami, misleč, da le spi med rožami in svečicami. Pretrpel sem v otroškem pozabljenju to strašno bol, ne vedoč, kaj je mati. Sedaj, ko mi pripovedujejo ljudje o njeni dobroti in lepoti, sedaj šele čutim to izgubo. Rad bi videl svojo mamico, rad bi ji pogledal v oči, najrajši bi se privil v njeno toplo naročje, ji pobožal ličeca in ji poljubil čelo. — In ti, ata, ne pogrešaš mamice? Ti ni hudo po njej, povej?!“

O, moji sinovi, Ivan, Ciril in Jožek, mamica vas je že zdavnaj zapustila. Takrat sem jokal zase in za vas pekoče solze. Prisegel pa sem, da hočem skrbeti za vas, za svoje najdražje na svetu. Posvetil sem vse svoje najboljše moči vam in vaši bodočnosti.

Pa je prišlo drugo zlo: pot me je zavedla v Italijo, v deželo pomladi, cvetja in ljubezni. Pa nikjer cvetja, še manj ljubezni! Pokopališče je vsa ta zemlja, polna črnih rakev, ki so pripravljene za one, ki hrepenijo zaman.

Hudo mi je po mami, Ivan! Še huje mi je, ko se domislim vas, moji otroci, vašega smeha in vašega življenja. Sanje mi pravijo vsak večer, da vam je smeh na ustnah zamrl, da vaše življenje pojema: da ga ni, ki bi vodil vaše mlade stopinje do lepših potov in smotrov!

In to je najhuje!

Zašumelo in zapelo . . .

*Zašumelo in zapelo
je čez polje v tihi mrak;
cvet vzdiguje, prisluškuje
ves zamaknjen zreli mak.*

*Pesmi bajne — kakor sanje
preko polja v mrak hité
in v opojnih raznobojnih
trudnih čašah se gubé.*

*Polje diše vedno tiše
in zasniva v tih pokoj,
glavo kloni, se nasloni
in zasniva mak takoj . . .*

Marija Grošljeva.

UTVA:

Miklavž in Miklavžek.

ekdaj sta živela v neki vasi dva moža, ki sta imela enaki imeni. Obema je bilo ime Miklavž, toda eden izmed njiju je imel štiri konje in drugi le enega. Zaradi tega so ljudje rekali onemu, ki je imel štiri konje, Miklavž, drugemu pa, ki je imel le enega, Miklavžek. Zdaj pa čujmo njiju zgodbo, ker je resnična!

Miklavžek je moral s svojim konjičem orati ves teden Miklavževo polje. Zato pa je Miklavž posojal Miklavžku vse svoje štiri konje enkrat na teden, in sicer ravno na nedeljo. „Pik, pok!“ je pokal tedaj Miklavžek ponosno s svojim bičem preko vseh petero konjičev; saj so bili za en dan takorekoč vsi njegovi. Solnce je lepo sijalo, zvonovi so vabili v cerkev in ljudje so vsi praznični hiteli mimo k maši ter se ozirali spotoma po Miklavžku, ki je vesel oral s petimi konjički, pokal s bičem in priganjal: „Hi, hot! Vsi konjički moji!“

„Ne govori tako,“ je omenil Miklavž, „tvoj je samo en konj.“

Toda ko je zopet kdo priromal po poti, se je Miklavžek spozabil ter bahajoč se vzkliknil: „Hi-i, hot! Vsi konjički moji!“

„Sedaj ti pa rečem, da je to zadnjikrat!“ mu je zažugal Miklavž. „Če še enkrat rečeš: vsi konjički moji, ti ubijem tvojega; potem ne boš imel niti enega.“

„Prav gotovo ne porečem več,“ odvrne ponižno Miklavžek. Ko pa so prišli ljudje spet mimo ter ga pozdravili, se mu je zdelo tako imenitno in prijetno, da bi mislili ljudje, da je vseh pet konjičev njegovih. In zopet je vzkliknil: „Hi, hi-hot, vsi konjički moji!“

„Čakaj, čakaj, jaz ti pokažem bahati se z mojimi konji!“ se zares razhudi Miklavž, zagrabi kol ter poči Miklavžkovega konja po glavi, da se takoj zgrudi in pogine.

„Joj, jojmeni, sedaj pa nimam več konjiča!“ je jokal in obupaval Miklavžek. Nato pa je konja odrl, posušil kožo na vetru, jo spravil v vrečo, vrgel vrečo čez ramo ter se odpravil proti mestu, da bi kožo prodal.

Pot je bila dolga; prehoditi je moral velik, temen gozd. Poleg tega ga je dohitela še nevihta. Ubožec je zašel in preden je našel zopet pravo pot, se je zmračilo, in ne prišel bi pred nočjo niti v mesto — niti nazaj domov... Nedaleč ob poti je zagledal veliko kmetiško hišo. Okna so bila sicer zastrta, toda skozi špranje se je bliščala luč.

„Tam dobim morda prenočišče,“ si je mislil Miklavžek. Šel je tja ter potrkal na duri. Kmetica je odprla. Ko je pa slišala, da bi Miklavžek rad prenočil, ga je pognala dalje, rekoč: „Moža ni doma. In jaz ne sprejem nikogar v hišo, kadar sem sama.“

„Prenočiti bom moral pod milim nebom,“ je dejal Miklavžek. Kmetica mu je pa pred nosom zaprla vrata ter jih zapahnila.

Ob hiši je bil velik skedenj; med skednjem in hišo je stala drvarnica z ravno streho. Tu gori bi se dalo prenočiti, si je dejal Miklavžek, ko je zapazil to streho. Izvrstna postelja! Nato je zlezal na streho drvarnice, legel ter se obračal in obračal, da bi našel pravo ležo. S strehe je sedaj videl naravnost v izbo, zakaj polknice se zgoraj niso dobro zapirale. V izbi je bila pogrnjena miza ter obložena z vinom, pečenko, dišečim pecivom. Pri kmetici je sedel kovač, ki je obiral izdaten kos pečenega purana. Kmetica pa mu je pridno nalivala in mu stregla, kakor bi stregla svojemu možu.

„Ko bi jaz mogel priti do tega,“ si je mislil Miklavžek ter se pri-maknil bliže okna. Šment, kak kolač je zagledal sedaj! To je bila pojedina! Zdajci pa je zaslišal od ceste sem topot konjskih kopit. Kmet je prihajal domov. Ta kmet je bil sicer dobra duša, toda imel je čudno slabost: kovačev namreč ni mogel trpěti. Če mu je prišel kateri pred oči, je od jeze pobesnel. Sam Bog znaj, zakaj.

Zaradi tega je tudi prišel kovač voščit „Dober večer!“ kmetici tedaj, ko je vedel, da kmeta ni doma, ona mu je pa postregla z najbolj-šim, kar je imela. Sedaj, ko sta zaslišala, da prihaja mož domov, sta se silno prestrašila. Žena je brzo skrila kovača v skrinjo, pečenko, kolač in vino pa v peč, zakaj ko bi njen mož videl te imenitne jedi, bi gotovo vprašal, kaj to pomeni.

„Škoda!“ je zastokal Miklavžek na drvarnici, ko je videl, da je vse izginilo.

„Kdo je tu gori?“ je vprašal kmet ter se ozrl proti Miklavžku. „Zakaj ležiš tam? Pridi rajši v hišo!“

Miklavžek gre z njim v izbo ter mu pove, kako je zašel in ga po-prosi za prenočišče.

„Seveda,“ je dejal kmet, „toda treba, da prej kaj večerjava!“

Žena je bila proti obema jáko prijazna; pokrila je mizo ter prinesla skledo močnika. Kmet je bil lačen in je jedel s slastjo, toda Miklavžek je mislil le na pečenko in kolač, kar je bilo skrito v peči. Pod mizo je imel vrečo, v kateri, kakor vemo, je imel konjsko kožo, zaradi katere se je pravzaprav napotil v mesto, da bi jo prodal. Močnik se mu je ustavljal. Stopil je na svojo vrečo, da je posušena koža zaškripala.

„Pst!“ pravi Miklavžek vreči, stopi pa istočasno zopet nanjo, da še bolj zaškriplje.

„Kaj pa imaš v vreči?“ je vprašal kmet.

„Ej, čarovnika,“ odvrne Miklavžek. „Pravi mi, da pustiva močnik. V peč nama je načaral pečenke in kolača.“

„Ni mogoče,“ je vzkliknil kmet, stopil k peči ter jo odploščil. In res je našel gosposke jedi, ki jih je žena poskrila. Seveda je verjel, da je čarovnik v vreči to pričaral; zakaj žena je morala molčati. Znesla je takoj vse na mizo. Ko sta tako z veliko slastjo oba jedla, je stopil Miklavžek spet na vrečo, da je zaškripalo.

„Kaj zdaj pravi?“ je vprašal kmet.

„Pravi,“ je odvrnil Miklavžek, „da so tudi tri steklenice vina za naju v peči.“

Tako je morala žena tudi z vinom iz peči. Kmet je pil ter bil dobre volje. Na moč rad bi imel tudi on takega čarovnika, kakor ga ima Miklavžek.

„Ali more pričarati ta tvoj čarovnik tudi hudobca?“ vpraša kmet. „Dobre volje sem in rad bi ga videl!“

„Da!“ odvrne Miklavžek. „Moj čarovnik stori vse, kar zahtevam od njega. Kaj ne?“ vpraša — ter stopi na vrečo, da je zaškripala. „Slišiš, pravi da! Toda hudobec je grd in ni vredno, da bi ga videl.“

„Oh, jaz se ga ne bojim. Kakšen je neki?“

„Tak bo, kakor kak kovač.“

„Huuu!“ se je stresel kmet, „potem je res grd. Kovači so mi silno zoporni, a ne de nič. Saj vem, da je hudobec. Pogum imam, samo da mi ne pride preblizu.“

„Pazi! Vprašal bom čarodeja,“ je rekel Miklavžek ter stopil na vrečo in nastavljal uho.

„Kaj pravi?“

„Pravi, da čepi v oni-le škrinji v kotu. Vzdigni pokrov in videl ga boš; samo pazi, da ti ne uide.“

„Pomagaj mi!“ pravi kmet ter gre proti škrinji, v kateri je bil skrit kovač, ki so mu zobje od strahu šklepetali.

Kmet privzdigne nekoliko pokrov ter pokuka v škrinjo. „Hu!“ zakriči in odskoči, „videl sem ga; res je tak, kakor naš kovač. To je strašno.“

Nato sta zopet pila z Miklavžkom pozno v noč. „Prodaj mi čarovnika,“ pravi kmet, ko je imel že precej vina pod kapo, „zahtevaj zanj, kar hočeš, takoj ti dam zanj škap denarja.“

„Ne morem,“ odvrne Miklavžek. „Pomisli, kakšno korist imam od njega.“

„Od sile rad bi ga imel,“ prosi kmet.

„No,“ se odloči končno Miklavžek. „Pa naj bo, ker si bil tako dober, da si me prenočil, nasitil in napojil. Imej ga! Toda zanj mi daš dober škaſ denarja.“

„Dam,“ pravi kmet, „toda ono-le škrinjo moraš vzeti s seboj. Nočem je imeti v hiši. Kdo ve, če ne čepi še notri?“

Tako je izročil Miklavžek kmetu vrečo s posušeno kožo ter dobil zanj poln škaſ denarja. Vrhutega mu je kmet podaril še voziček, da je naložil nanj škrinjo in denar.

„Bodi mi zdrav,“ se poslovil Miklavžek ter se napoti proti domu z denarjem in škrinjo, v kateri je čepel kovač. Onkraj gozda je šumel globok potok. Nov most je držal čezenj. Sredi mostu se Miklavžek ustavi ter reče na glas, da je kovač v škrinji lahko slišal: „Kaj naj počnem s to staro škrinjo! Težka je, kakor bi bila polna kamenja. Do smrti se utrudim, če jo vlečem naprej. Prekucnil jo bom v potok. Če priplava do mojega doma, prav; če ne priplava, pa tudi ne bo posebne škode.“ Nato zagradi škrinjo, kakor bi jo hotel vreči v vodo.

„Nikar,“ se oglasi kovač iz nje. „Izpusti me prej!“

„Hu,“ pravi Miklavžek in se dela, kakor bi ga bilo strah. „Še je notri. Le brž z njim v potok, da utone.“

„Oh, nikar, nikar,“ prosi kovač. „Usmili se me in izpusti me. Dam ti škaſ denarja.“

„O, to je druga reč,“ de Miklavžek in odpre škrinjo. Kovač prileze vun ter sune prazno škrinjo v potok, doma odmeri Miklavžku škaſ denarja. Tako je prišel Miklavžek do dveh škafov denarja.

„Glej,“ pravi sam sebi. „Dobro mi je poplačan konjiček. Jezilo bo Miklavža, kadar zve, kako sem obogatel z edinim konjičem. Toda naravnost mu tega že ne povem.“

Pa pošlje fantiča k Miklavžu, naj mu posodi škaſ.

„Čemu mu škaſ?“ se začudi Miklavž. Namaže dno škaſa s smolo, da bi se kaj prijelo, kar bo Miklavžek meril. In res so se držali trije srebrnjaki dna, ko mu je Miklavžek vrnil posodo.

„Kaj to pomeni?“ se vpraša Miklavž ter se brž napoti k Miklavžku.

„Kje si dobil toliko denarja?“

„Glej, vse za konjičevo kožo, ki sem jo sinoči prodal.“

„Šment, dobro je plačana,“ vzklikne Miklavž, teče domov, zagradi sekiro, pobije svoje konje, jih odere ter se odpravi s kožami v mesto.

„Kože! Kože! Kdo kupi kože!“ vpije po ulicah. Črevljari in usnarji so hiteli vkup ter povpraševali po ceni. „Škaſ denarja za vsako!“ odgovarja Miklavž.

„Ta je ob pamet!“ so dejali ljudje. „Misliš li, norec, da imamo na škafe denarja?“

„Kože, kože! Kdo kupi kože!“ se dere Miklavž ter odvrne vsakemu, ki vpraša po ceni: „Škafe denarja!“

„Norčuje se iz nas!“ se razhudijo črevljariji in usnjarji, pograbijo pasove in jermene ter udri po Miklavžu. „Kože, kože!“ ga oponašajo. „Čakaj, mi ti napravimo kožo, da ti bo zeleno in rumeno cikasta! Vun z njim! Iz mesta!“ so vpili, in Miklavž je moral na vso moč bežati. Tako temeljito še ni bil nikdar tepen.

„Čakaj!“ pravi, ko pride domov ves spehan, „to mi poplačaš, Miklavžek; ubijem te.“

Tisti čas je umrla Miklavžku tašča. Sicer Miklavžku ni bila nikoli dobra, vendar mu je bilo jako hudo, ko je umrla. Položil jo je v svojo gorko posteljo, misleč, da bo oživila, ko se ogreje. Na njegovi postelji naj bi ležala vso noč. Sam pa je legel na klop pri peči ter ondi zaspal, kakor se je zgodilo že večkrat. Kar se ponoči vrata odpro, in Miklavž se prikaže s sekiro v roki v izbo. Gre proti postelji ter udari s sekiro mrtvo taščo po glavi, misleč, da je ondi Miklavžek. „Tu imaš,“ pravi, „zdaj je konec tvojih norčij!“ In odide.

„Ta človek je pa res hudoben,“ govori pri sebi Miklavžek, „ubiti me je hotel. Sreča za mojo taščo, da je že mrtva, če ne, bi ji on sedaj življenje vzel.“ Mrtvo taščo pa obleče praznično, si izposodi pri sosedu konja in voz, posadi taščo tako na voz, da ne bi mogla pasti, ter se odpelje z njo z doma. Ko je solnce vstajalo, je prišel do krčme, kjer je ustavil, da bi zajtrkoval. Ta krčmar je imel mnogo denarja ter je bil dobra duša. Le od sile nagle jeze je bil in tedaj je bil hud, kakor da bi imel sam poper in tobak v sebi.

„Dobro jutro!“ pozdravi Miklavžka, „danes si se vrgel zgodaj v praznično obleko.“

„Da,“ pravi Miklavžek, „s taščo moram v mesto. Ona je ostala na vozu; noče priti v krčmo. Ali ji hočete nesti kozarec vina? Toda govorite glasno z njo, ker ne sliši dobro.“

„Prav rad,“ odvrne krčmar, natoči vino v kozarec ter gre proti vozu, kjer je sedela mrtva tašča. „Zet vam pošilja kozarec vina,“ pravi krčmar; toda žena mu ne odvrne ničesar. „Ali slišite, mati?“ zavpije na ves glas, „zet vam pošilja kozarec vina!“ Še tretjič ponovi isto in še v četrtič, toda žena na vozu se ne gane in molči trdovratno. To krčmarja tako razjezi, da ji vrže kozarec v glavo, vino se ji je polilo po obrazu, ona pa se je zvrnila, zakaj ni bila privezana na vozu.

„O joj,“ zavpije Miklavžek, skoči iz krčme ter zgrabi krčmarja. „Ubil si mi taščo; poglej, kako luknjo ima na čelu.“

„Gorje meni!“ zatarna krčmar ter vije roke. „Temu je vzrok moja nagla jeza. Ljubi Miklavžek, škaŕ denarja ti dam in taščo ti pokopljem, kakor da bi bila moja, samo da molčiš, sicer sem ob glavo, in to bi bilo hudo.“

Tako je dobil Miklavžek zopet škaŕ denarja, krčmar pa je pokopal taščo, kakor da bi bila njegova.

Ko se vrne s tolikim denarjem domov, pošlje koj fantiča k Miklavžu po škaŕ na posodo. „Kaj spet to!“ pravi Miklavž. „Ali ga nisem ubil? Moram sam pogledati tja.“ In šel je. „Kje si vendar dobil toliko denarja?“ vpraša ter široko odpre oči, ko zagleda pri Miklavžu toliko srebra. „Ali te nisem ubil?“

„Ne mene, ampak mojo taščo si,“ pravi Miklavžek, „jaz pa sem jo prodal za škaŕ srebra.“

„Dosti si dobil zanjo,“ se začudi Miklavž, leti domov, pograbi sekiro ter ubije svojo taščo, naloži jo na voz ter se odpravi v mesto naravnost k lekarničarju ter ga vpraša, če hoče kupiti mrtveca.

„Kdo je in kje si ga dobil?“ vpraša lekarničar začuden.

„Moja tašča je,“ odgovori Miklavž. „Ubil sem jo, da bi jo prodal.“

„Bog nas varuj,“ pravi lekarničar. „Človek, ali si ob pamet? Ne govori takih stvari, sicer te obesijo!“ Nato mu razloži in pojasni, kako hudodelstvo je to pravzaprav, ter da hudobnež, ki bi kaj takega storil, ostro kazni zasluži. Miklavž se tega tako prestraši, da skoči brž iz lekarne na voz ter drvi proti domu. Lekarničar in ljudje so bili prepričani, da je blazen ter so ga pustili oditi. „Le čakaj!“ godrnja Miklavž, ko drvi po cesti, „le čakaj, Miklavžek, to ti pa res pošteno poplačam!“

Ko pride domov, vzame veliko vrečo, drvi h Miklavžku ter pravi: „Zopet si me ukanil. Zaradi tebe sem pobil konje, zaradi tebe pobil taščo. Temu si ti kriv, toda to je bilo zadnje. Sedaj bo konec s teboj!“ Pograbi Miklavžka ter ga potlači v vrečo, jo vrže čez ramo ter zavpije: „V potok s teboj!“ Do potoka je bila dolga pot. In Miklavžek je bil težak. Pot je držala mimo cerkve. Iz cerkve so donele orgle in ljudje v cerkvi so glasno molili. Miklavž vrže vrečo s sebe ter jo nasloni k zidu in si misli: „Ne bo škodilo, če stopim hipec v cerkev ter se pomolim Bogu, preden grem dalje. Ljudje so v cerkvi, a Miklavžek mi iz vreče ne more uiti.“ — In res stopi v cerkev.

„Gorje meni, gorje meni!“ zdi huje Miklavžek v vreči ter se vrti in obrača, da bi se razvezala, toda zaman. Kar pride mimo star pastir s svojo čredo. Krave so se zaletale v vrečo, da je omahnila na tla. „Joj-mene,“ zdi huje Miklavžek. „Tako še mlad, pa že moram v nebesa!“

„In jaz siromak!“ pravi pastir, „tako sem že star, a še ne morem do njih!“

„Razveži vrečo!“ pravi Miklavžek, „in zlezi namesto mene vanjo, boš pa kmalu tam.“

„To storim rad,“ odvrne pastir ter razveže vrečo, iz katere skoči Miklavžek. „Ali boš varoval ti mojo govedo?“ pravi starček ter zleze v vrečo, ki jo Miklavžek brž zaveže, čredo pa odžene naprej.

Kmalu nato pride Miklavž iz cerkve ter zadene vrečo na rame. Čutil je, da je bila vreča precej lažja, nego je bila prej; zakaj pastirja je bilo komaj za pol Miklavžka. „Kako zdaj lahko nosim“, si misli, „to je plačilo, ker sem molil v cerkvi.“ Gre k potoku, kjer je bila voda najglobočja, ter vrže vanjo vrečo s starim pastirjem, meneč kajpada, da ima Miklavžka notri, in zakliče: „Tako! Sedaj se ne boš več norčeval z mano!“

Ko se vrača domov, sreča na križpotu Miklavžka, ki je gnal čredo goveda. „Kaj je spet to?“ zastrmi Miklavž. „Ali te nisem vrgel v potok?“

„Da, vrgel,“ pravi Miklavžek, „komaj pred pol ure.“

„Pa odkod imaš to lepo govedo?“ vpraša Miklavž.

„To je povodno govedo,“ odvrne Miklavžek. „Povem ti vso zgodbo ter se ti zahvalim, da si me vrgel v potok; brez tebe bi ne bil nikdar tako bogat, kakor sem. Hudo mi je bilo, ko si me tlačil v vrečo, ves sem trepetal, ko si me vrgel v vodo. Prišel sem pa takoj na dno, ne da bi se bil kaj udaril, ker raste na dnu vode lepa, mehka trava. Vreča je bila takoj razvezana, in lepa deklica v beli obleki, z vencem v laseh, stoji pred mano ter mi pravi: Ali si ti tukaj, Miklavžek? Na, tu imaš najprvo malo živinice! Miljo od tu pa dobiš ob poti pašnik, ki je tudi tvoj. — Sedaj sem opazil, da je potok pravzaprav cesta povodnih ljudi. Polno cvetic in buine paše je ondi. RIBE so brzele mimo mojih ušes kakor ptice po zraku. Izvrstni ljudje so tamkaj, ti pravim. Kaj pa šele živinica, živinica, ko ima tako pašo!“

„Toda, zakaj si prišel takoj gor?“ vpraša Miklavž, „jaz bi bil doli ostal, če je res tako lepo!“

„Ej, to pa samo zato, da pridem prej do paše, ki je, kakor mi je rekla povodna deklica, miljo daleč ob cesti. — Razumeti moraš, da cesto misli ona potok. Jaz pa sem stopil na suho, da si prikrajšam pot ter se izognem ovinkom, ki jih dela potok, kakor sam veš. Če pa jo od tu po suhem tako počez urežem, sem hipoma tam. Prihranim si pol milje poti ter pridem prej do pašnika s svojo živinico.“

„Kako srečen si,“ blagruje ves zamišljen Miklavž Miklavžka. „Ali misliš, da bi tudi jaz dobil živinico, če bi prišel na dno potoka?“

„No, menda vendar,“ pravi Miklavžek. „Toda pretežak si. Ne morem te nesti v vreči do potoka. Če greš pa sam tja in ondi zlezeš v vrečo, te z veseljem brcnem v vodo.“

„Hvala lepa,“ pravi Miklavž. „Če pa ne dobim živine, ko pridem doli, tedaj te strašno nabijem!“

„Oh, nikar ne bodi tako hud,“ prosi Miklavžek ter gre z njim proti potoku. Ko živina, ki je bila žejna, zagleda vodo, se spusti v tek proti potoku, da bi se napila. „Ali vidiš, ali vidiš?“ pravi Miklavžek, „kako žival hrepeni, da bi prišla zopet domov?“

„Res je,“ pravi Miklavž, „le brž mi pomagaj, da pridem hitro doli!“ Zleze v vrečo, ki jo je imel s seboj. „Daj mi še kamen v vrečo, da pridem bolj gotovo na dno,“ prosi Miklavžka.

„O, prideš, prideš,“ ga tolaži Miklavžek. Vendar porine še kamen v vrečo, zadrigne vrv ter pahne vse skupaj v potok. Plosk! Miklavž je bil v vodi ter se je takoj potopil.

„Bojim se, bojim se, da vendar ne bo dobil živinice tam doli!“ govori sam s seboj Miklavžek, ko žene čredo proti domu.

Pomlad.

Prijatelji moji, ste čuli:
moži se kraljica poljana!

Tako? — Pa kdo bo njen ženin?

On sam, junak sveti Jurij.

Že kupil je krilo nevesti;

ah, lepo, zeleno

in belo kopreno.

Iz rožic pisanih,

lepo porisanih

poročni ji venec ukazal je splesti.

Ej, to bo veselje takrat!

V svate pridejo ptice

in pele bodo,

v svate pridejo rože,

dehtele bodo;

še samo solnčece bo svat,

nevesti pošlje svoj škrlat.

Še mi smo povabljeni, bratje, na pir;

zakaj bi veseli ne vriskali, peli,

izgnali iz sebe ves dušni nemir! —

Albert Š.

UTVA:

Kraljična na grahu.

(Prosto po Andersnu.)

ivel je kraljevič mlad in lep. Rad bi se bil oženil, toda samo s kako kraljično, pravo, resnično kraljično, ne samo po imenu, ampak tudi po krvi, ki bi imela vse lastnosti in slabosti kraljevske.

Ves svet je obhodil. Iskal je in izbral. Kraljičin je bilo na izbiri, a pri vsaki je našel kaj, kar ga je spravilo v dvom nad njeno kraljevsko pristnostjo. Tako se je vedno vračal sam domov in vračal se je žalosten, ker bi se bil res hudo rad oženil.

Kar se zgodi, da nastane nekega večera huda nevihta. Bliskalo je in grmelo, kakor bi Lahe podili čez Sočo. Dež je lil, kakor da bi v nebesih škafe praznili.

Pa ti potrka tedaj nekdo na mestna vrata in sam stari kralj gre odpirat, čeprav je bil že v copatah. Pred vratmi pa stoji kraljična. Premočena je do kože, od las ji curlja voda, v črevljih ji žveklja od mokrote. Toda vkljub temu je trdila, da je kraljična.

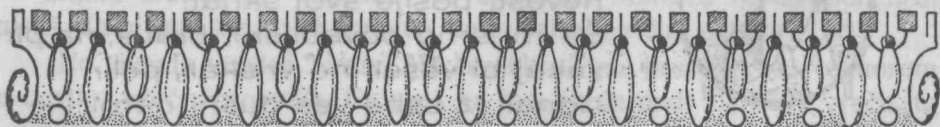
„No,“ si misli stara kraljica, kraljičeva mati, „kmalu bom spoznala, si li kraljevska ali ne.“ A rekla ni nič, nego šla je, da pripravi ležišče. Na dno postelje položi grahovo zrno, nanje pa naloži dvajset žimnic in vrhu žimnic še dvajset pernic, na katerih naj bi došla kraljična spala.

Drugo jutro jo vpraša: „Kako si kaj spančkala?“

„O, strašno slabo! Nič!“ odvrne kraljična, zdehajoč in pretezajoč se. „Vso noč nisem zatisnila oči. Sam Bog ve, kaj je bilo v moji postelji. Ležala sem na nečem trdem, da sem vsa višnjeva po životu.“

Sedaj je bila stara kraljica prepričana, da je ta kraljična resnična kraljična, ker je skozi dvajset pernic in še dvajset žimnic čutila eno samo edino grahovo zrno. Tako občutljiva more biti le resnična kraljična.

In mladi kraljevič se je z njo poročil. Niso pa onega graha snedli. Hranili so ga v muzeju in je še sedaj tam, če ga ni uničila svetovna vojna.

Velikonočna — beguncu.

Pomladni duh gre čez poljé,
skoz gozd hiti —
priroda vzdrami se iz sna
in zadrhti
in zabrsti . . .

Sanjavo v grmu kos golči,
ko duh pomladni ga budi.

Procvita že vijolica,
odeva se trnjolica

v svoj snežnobeli plašč.

Ej, to drhtenje in brstenje,
procvitanje in žurgolenje!

Ne kliče li nam vse: „Vstajenje!“

Le zimske spona še teže srce,
srce, ki išče južne si miline
zaman tu v brdih nove domovine.

A čakaj — ne plakaj!

Ko te z neba pozdravlja mladoletja žar,
neodoljivo te objema naše vesne čar:
tedaj še v tebi zadrhti;
vzbrstiš, zacveteš tudi ti!

Mar. Zopfova.

Velika noč.

Čez solnčno plan, čez tihi gozd
hiti Velika noč;
čez naš Jadran, goriško plan
pa gre obup pekoč.

Pod tujim jarmom narod naš
bolestno zdaj ječi,
a v srcih vseh bolj kakor kdaj
ljubezen plameni.

Ljubezen gorko, trden up
in vero v jasni dan —
to v Jugoslaviji goji
domovju zvest Slovan.

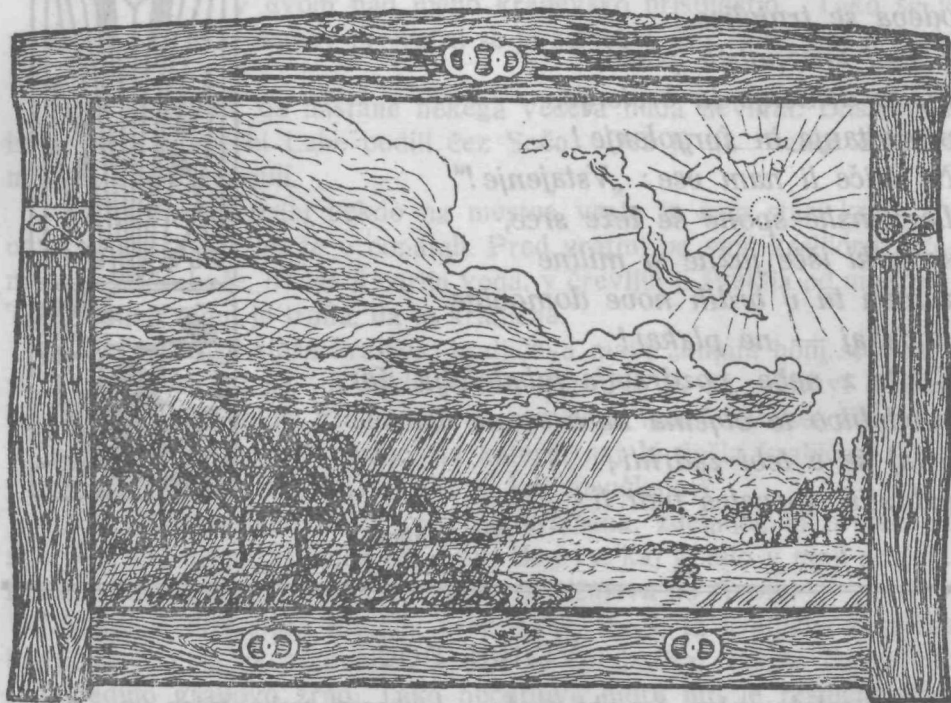
Le, zvon velikonočni, poj
čez solnčno lepo plan,
oznanjaj, da zasine vsem
vstajenja zlati dan!

Ivanka Kalinova.

Zastavica v podobah.

Priobčil Fr. Rojec.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Otrok in domovina.

Besede zložil E. Gangl.

Zmerno.

Uglasbil Ferdo Juvánek.

1. } glas
2. } glas

Te - bi, do - mo - vi - na sve - ta, zvesto sem v lju -

3. glas

mf

be - zni vdan: mla - da so še mo - ja le - ta, ven - dar

tvoj sem dr - žav - ljan. Te - bi, te - bi slu - ži mo - je

mf

slu - ži

de - lo, te - bi, te - bi moč, po - nos in čas; za - te

mo je de - lo.

bo sr - ce go - re - lo, ti si - mo - ja tvoj sem jaz!

malo zadržano

Himne narodov.

V vojnih poročilih z Balkana smo pogostoma čitali, da so vojaški oddelki prepevali narodno himno. V vsaki narodni himni odseva duh naroda, ki jo poje, in one dobe, v kateri je himna nastala. Bolgarska narodna himna, bistra in zanosita „Šumi Marica“, je v bistvu stara narodna pesem, s katero so se navduševali za boj bolgarski seljaki ob času vstaje leta 1876.; tako je bila pesem posvečena za narodno himno. Leta 1823. je spesnil grški pesnik Dionizij Salomos, rojen na Janti, pesem o svobodi, ki je postala z Mantzarisovim napovom narodna himna Grkov. Črnogorska himna je znana pesem „Onam onamo“. Srbska himna je gromovita bojna koračnica. Turki imajo dve himni. Prva je Donizettijeva, brata znanega skladatelja, ki ga je imenoval Selim II. za ravnatelja tačas ustanovljenemu konservatoriju; a zdaj igrajo pri oficialnih priložnostih večinoma mladoturško himno, ki je nastala po padcu sultana Abdula Hamida kot delo domačega pesnika in skladatelja. V Italiji imajo oficialno „Kraljevsko himno“, poleg nje pa tudi „Garibaldijevo himno“ Luigija Mercantinja. Ruska narodna himna, ki jo je zložil Zukovski, uglasbil pa Lvov po naročilu Nikolaja I., ima samo eno kitico. Angleži imajo dve himni: „God save the King“ (Bog živi kralja) od Haendla ter zavojevalno „Rule Britania“ (Vladaj, Britanija). Bivšo avstrijsko cesarsko pesem je uglasbil slavn Haydn. Prusko kraljevsko pesem „Heil dir im Siegeskranz“ pojejo po napevu angleške „God save the King“; prava narodna himna pa je „Wacht am Rhein“. Francosko himno, širom sveta znano „marselejo“, je zložil mladi častnik Rouget d'Isle leta 1792 v Strassbourgu, glavnem mestu nekdanje francoske Alzacije, ki je ječala od leta 1871. pod nemškim jarmom. Sedaj so Alzacijo Francozi zopet osvojili.

Pokora.

Švedski kralj Karel VII. je v mladosti jako ljubil vino in večkrat se ga je napil tako, da je storil marsikaj, kar se ni strinjalo z njegovim kraljevskim dostojanstvom. Nekoč, ko se je zopet napil priljubljene pijače, je o svoji materi izgovoril nekaj trdih, razžaljlivih besed. Drugi dan ga je njegov prijatelj opozoril na vedenje, s katerim je visoko gospo hudo razžalil. Karel je obledel. Nekaj trenutkov je premišljal. Bili so to trenutki, važni za vse njegovo življenje. Po kratkem premišljevanju je vzkliknil: „Prinesite mi steklenico vina in najdragocenejšo čašo!“ Ko je oboje

dobil, je odšel k svoji materi kraljici. „Gospa!“ je rekel ves ginjen, „včeraj sem vas razžalil; hočem vam dati zadoščenje.“ — In napolnivi čašo, jo izprazni ter slovesno reče: „To je bilo zadnje vino, ki sem ga pil. Od danes naprej čez moje ustnice ne pride nobena kapljica vina več!“ Ostal je mož-beseda vse življenje.

Vedno nova pesem.

Pozdravljen, čisti gorski vrelec,
tako prijazno žuboriš!
Poslušam melodije tvoje
in ti skrivnostno govoriš.

Zastonj ljudem pijačo nudim,
zato me ceni malokdo.
O, človek rajši strup kupuje,
samo da plača ga dragó.

Povrni se, zemljan, k prirodi,
in našel spet boš sladki mir.
priroda-mati te ozdravi,
zdravilo, glej, je gorski vir!

Vrl gostilničar.

Na Bavarskem je bival gostilničar, ki ni dal nobenemu pivcu več kakor merice vina. — Ako je poklical gost še merico, ga je zavrnil: „Dovolj imaš, nisi več žejen!“ — Vojvoda sam je čul praviti o poštenem gostilničarju in je prišel nekoč z vsem lovskim spremstvom z namenom, da bi ravno v tej gostilnici kaj več pil. — Krčmar je sprejel visoke goste prav prijazno. Ko je postregel vsakemu z merico vina, ga ni bilo več blizu. Vojvoda ga veli poklicati predse. Vpraša ga: „Kako, da ne dobimo več pijače? Ne veste li, kdo sem jaz?“ — „Kaj bi ne vedel,“ odgovori vrli mož, „toda v moji hiši se tudi vojvoda ne sme vpijaniti!“

Sadne pijače.

Najbolj zdrave sadne pijače naredimo na ta način, da vkuhamo sok malin, borovnic, bezga ali robidnic s sladkorjem. Take sokove hranimo v steklenicah in jih uživamo razredčene z mrzlo vodo ali s sodavico ali s slatino. Koliko je pri vas po grmovju in po mejah robidnic in drugih jagod, ki bi dale izvrstno pijačo! — Jabolčen in hruškov sok pa vkuhamo lahko tudi brez sladkorja. Take pijače so priporočljive zlasti bolnikom in otrokom in naj bi ne manjkale v nobenem gospodinjstvu. Saj se pripravijo s kaj majhnim trudom in z malimi stroški. — Jabolka in hruške pa, ki jih ne moremo spraviti v denar ali jih ni moči niti kako drugače porabiti, zrežemo in iz njih napravimo okusen kis. V umnem gospodarstvu ne smemo zavreči nobene stvari — vse moramo porabiti s pridom.

Ameriški milijonarji.

Pred vojno so imele Združene države severoameriške 20.000 milijonarjev. To število se je sedaj dvignilo na 32.000. Med milijonarje štejejo v Ameriki vsakega, ki ima najmanj 50.000 dolarjev (t. j. 5 milijonov kron) letnih dohodkov. V Ameriki pa je tudi 6000 takih mož, ki imajo na leto pol-drug milijon dohodkov; štirje so pa taki, ki imajo letnih dohodkov 5 milijonov dolarjev. Proti takim vsotam smo mi pravi pravcati berački! A vzlic temu se ne bojimo nikogar in ničesar, ker imamo Jugoslovani delavne roke in bistrre glave!

Splošna pravila za zdravje in dolgo življenje.

1. Svež zrak podnevi in ponoči.
2. Hrani se, kakor priroda zahteva!
3. Po delu mir, po miru zopet delo.
4. Živi trezno; boj se alkohola, ki ti je največji sovražnik!
5. Sprijazni se s čisto, mrzlo vodo!
6. Bori se proti vsaki strasti!

Smrekovi češarki.

Smrekovi češarki so premalo poznana pomoč zoper jetiko, saj po velikih mestih večinoma niti ne vedo, kaj je češarek. To je smrekin storž, ki je prve mesece rdeč, pozeleni proti jeseni in dozorji in oleseni šele drugo leto. Za zdravilo nabiraj rdeče češarke koncem junija. Izlušči jih in posuši med okni ali na peči! Ali pa namoči sveže luskin v finem špirtu, dobil boš krasno rdečo tinkturo, ki je izvrstno mazilo za kostne in udne bolezni. Za gnile zobe, za katar pljuč in sapnika kani malo tinkture v toplo vodo in izpiraj si usta, grlo in nos! Tudi za druge bolezni, kakor črevesni katar in želodčne krče, je dobro vlivati na bolni kraj to tinkturo, sitno je samo to, da madeži dolgo ne izginejo iz perila. Za jetiko je najbolje, da kuhaš čaj iz luskin, pest luskin prevri na pol litra vode in uživaj predpoldne in popoldne po osminki litra mlačnega čaja. Kuhati se mora vsak dan sproti. Neki zdravnik na Ruskem si je bil naredil imetje s tem, da je prodajal in naročal smrekove luskin kot čaj za jetiko. S tem je ozdravil mnogo ljudi, ki niso niti vedeli, da pijo smrekove češarke. Ta čaj res ni prav prijetna pijača, ker je jako smolnat. Pridobi pa na dobrem okusu, ako mu primešaš žlico smrekovega sirupa.

K igri „Prstan“.

V prvih štirih številkah lanskega „Zvončka“ je izšla mladinska dvodejanjka „Prstan“. Igrico so igrali že v več krajih

po kmetih. Povsod se je uprizoritev dobro obnesla. Gledalci — mali kakor veliki — so bili jako veseli igre in izredno zadovoljni so bili z njo tudi prireditelji. Taka poročila so mi dala povod, da sem igro razširil in dopolnil še s tretjim dejanjem, ki se pravilno razvije iz prvih dveh dejanj in igro uspešneje zaključí, kakor je bila završena prvotna dvodejanjka. V tretjem dejanju je ples ter je zdaj igra dovolj dolga in primerna tudi za največja mestna gledališča. Ker je igra nastala na domačih tleh in kaže tudi same naše domače prizore, je prirodno, da je zbudila zanimanje po kmetih in bi časih tudi v mestih nadomestila kako tujo „Snegulčico“. V ta namen sem igro razširil in dopolnil, „Zvonček“ pa objavlja še dopolnilno tretje dejanje.

Fr. Rojec.

Slovenski Robinzon.

V Učiteljski tiskarni je izšla lepa nova knjiga: Marko Senjanin, slovenski Robinzon. Po angleškem izvirniku priredil Jan Baukart. Podoba k temu znamenitemu delu, ki ga bero po vsem obraženem svetu, je narisal Ivo Erbežnik, sotrudnik „Zvončkov“. Na strani 9. današnje številke prijavljamo podobo, ki nam kaže slovenskega Robinzona pri njegovem delu. — Opozarjamo na to zanimivo in slopečo povest vse svoje naročnike. Cena lepo opremljeni knjigi je 10 K 80 vin.

Pri tetki Nadi.

„E, deca, jutri vas hočem poslati v goste k tetki Nadi,“ reče dedek svojim malim vnukom. „Vi, malčki, znate dobro,“ nadaljuje dedek, „kako prijetno je pri tetki Nadi. Ona zbira otroke okrog sebe, pa jim kaj čita ali pripoveduje.“

„Vemo, vemo, zato smo pa tako dobre volje.“

„Ali veste tudi to,“ reče ded, „da mora biti tam vsakdo jako miren in tih, da se vsaka tetkina beseda dobro razume? Molčati je treba, molčati!“

„A kako?“ vpraša radovedna Branka.

Dedek se nasmehe in pravi: „E, kdor tega ne zna, temu hočem povedati. — Ko tetka Nada čita ali pripoveduje, je treba tako molčati, da bi se slišala igla, ki pade na tla; miš, ki zdeha v luknji, in muha, če kihne na zidu.“

Nato Branka: „Ali se potem sme reči muhi: Na zdravje?“

Nastal je smeh, da se ni čulo, kaj je dedek odgovoril. Iz hrvatske čitanke.

Čislani g. Doropoljski!

Vedno ljubši mi je „Zvonček“, zato dovolite, da ga še v Vašem kotičku malo pohvalim. Tudi moja mlajša bratca Miloš in Bojivoj prav rada poslušata lepe povesti, ki jih čitam v njem. V zadnji številki nam je najbolj ugajala povest „Na tuji zemlji.“ Najljubše pa so meni jugoslovanske pesmi; nekatere znam že na pamet. Selo obiskujem pri Sv. Petru v Gor. Radgoni. Pridem letos v 4. razr., štara sem 9 let. Tukaj sedaj ni več veselo, ker hočejo grabežljivi Nemci ugrabiti našo jugoslovansko Radgono. Jaz pa trdno upam, da bo določena nam in tedaj se zopet oglasim z veseljem.

Poklone!

Zorica Severjeva.

Odgovor:

Ljuba Zorica!

Naj se zgodi po Tvojem trdnem upanju — naj živi naša jugoslovanska Radgona! Sicer je pa tudi v Gornji Radgoni lepo, čeprav ne mislim nanjo z veselimi spomini. (Na gradu sem namreč med vojno delal nekaj mesecev — pokoro!)

Cenjeni gosp. Doropoljski!

Tudi jaz se hočem z Vami seznaniti. Naročnino sem ravno pred nekaj dnevi odposlal. Par let mi je gospod učitelj Lesjak posojal „Zvonček“. Kar zmisli sem se nekega dne in naročil sem si sam „Zvonček“. Z veseljem pričakujem prve številke „Zvončka“. Hodim v Rušah v ljudsko šolo. Najrajši imam Miroslava Stanijevega. V šoli se učimo tudi cirilice. Ako mi bo mogoče, pridobim „Zvončku“ več naročnikov. Ne zamerite moji slabi pisavi!

Z odličnim spoštovanjem

Franjo Sornig,

učenec V. razr. II. odd. v Rušah pri Mariboru.

Odgovor:

Ljubi Franjo!

Glej, taka odločnost mi je všeč: Kar sklenil si, pa si poslal naročnino za „Zvonček“. Sedaj sem le radoveden, koliko naročnikov si mu še pridobil. Povej mi o priliki. To bo tudi vsem drugim Tvojim vrstnikom za zgled.

*

Ljubi gospod Doropoljski!

Tudi letos se oglašam v Vašem kotičku, kakor skoro vsako leto. Sedaj sem doma na počitnicah, ki se pa že nagibljejo h koncu. V jeseni pojdem že v III. razred drž. realke v Ljubljani. Tudi moj bratec Milko pojde letos v jeseni v realko. Drugi razred sem enako kakor prvi izdelal z odliko. Vesele me vsi predmeti, posebno sedaj, ko se jih učimo v materinskem slovenskem jeziku. Tu v Bohinju ni nič posebnega novega, razen da so se jele tudi pri nas zbujati razne narodne organizacije. Posebno marljivo je tukajšnje gasilno društvo, ki prireja vedno igre, kakor: Deseti brat, Revček Andrejček, Trije tički, Brat Sokol i. t. d.

Tudi smo doživeli tu I. umet. koncert v Bohinju, ki sta ga priredila g. Janko Ravnik in H. Zika. Le eno, kar žali zadovoljnost Bohincev in tudi vsega Jugoslovanstva, je to, da se šopiri na naših krajnih, na južnem delu naše doline ležečih gorah, to je na Črni prsti, ki ima jako bogato floro, na Raskovcu, na Šavniku, na Rodici i. t. d., kleti sovražnik našega rodu — oholi Lah. Toda pride čas, ko bodo rešene naše planine, naše gore, ud našega telesa — primorsko slovensko ljudstvo — in takrat bo zopet praznovala znano pravnica nad krivico!

Ne zamerite moji slabi pisavi.

Srčno Vas pozdravlja vdani

Stanko Mencinger,

dijak iz Boh. Bistrice III. razr. realke v Ljubljani.

Odgovor:

Ljubi Stanko!

Tvojemu pismu nimam ničesar dostaviti, nego da izražam tudi jaz trdno upanje, da se bomo popolnoma osvobodili sovražnika in se združili z vsemi svojimi brati v skupni domovini! Treba nam je vztrajnosti, dela in sloge!

*

Ljubi gospod Doropoljski!

Sedaj Vam pišem prvič, ker šele letos dobivam „Zvonček“. Hodim v IV. razred ljudske šole v Krškem. Jako rada se učim. Imamo dobrega g. učitelja. Stara sem 10 let. Jako mi ugaia Vaš list. Rada berem in rešujem zastavice.

Prosim, priobčite tudi moje pisemce v svojem koticu!

Z odličnim spoštovanjem Vas pozdravlja

Marija Levičarjeva,
učenka v Krškem.

Odgovor:

Ljuba Marija!

Vesel sem Tvojega poročila, ki mi pravi, da Ti „Zvonček“ jako ugaja. Saj pa tudi naš list žrtvuje vse, kolikor ima in more, da bi bil vedno lepši in da bi bilo veselje njegovih naročnikov vedno večje.

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Oprostite, prosim, da pišem kar s svinčnikom. Sedim na vrtu in grejem se v toplem solncu. Namen mojega pisanja je, da Vam pošljem priloženo sličico, ki jo — prosim — priobčite v koticu!

Aja tutulucka,
moja mala mucka,
zaspana ona bila je,
pa v posteljo skočila je.

Srčno Vas pozdravlja

Anica Čertančeva,
učenka v Ljubljani.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Ker sem videl pri sestrici Anici, da Vam piše, storim tudi jaz to, čeprav ne znam še dobro pisati. Anica me je naučila nekatere črke in še ne hodim v šolo, a jeseni pojdem tudi jaz.

Pozdravlja Vas Vaš

Janez.

Odgovor:

Ljuba Anica in Janez!

Priobčujem vajini pisemci skupaj, ker sta mi ju skupaj napisala. Aničine nari-

sane mucike, ki leži v košarici in se poželjivo ozira na steklenico mleka, ne morem porabiti, ker je vendarle prepovršno izdelana. — Posebno sem se razveselil Janezovega pisanja. Mož še ne hodi v šolo, pa že zna pisati. In riše tudi! Koncem pisemca je vpadobil debeloglavega možička z velikimi zobmi. Kar usrašil sem se ga! Kaj bi bilo z menoj, ako bi me — ham?!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Dosedaj Vam nisem še nič pisal. Hodim v četrti razred. Ko sem 3. razred izdelal, sem se vpisal k naraščaju telovadnega društva „Sokol“. Nato sem naročil „Zvonček“. Jako rad ga prebiram. V zadnjem zvezku „Zvončka“ sem bral zame zanimivo povest „Gora, ki se kolje.“ Drugič kaj več!

Lepo Vas pozdravlja Vaš

Bogomil Kavčič,
učenec 4. razr. v Kranju.

Odgovor:

Ljubi Bogomil!

Telovadba je važno vzgojno sredstvo. Ne vpliva samo na razvoj naših telesnih sil, ampak nam zbuja in utrja tudi pogum, vztrajnost, odločnost, značaj! In teh lepih lastnosti je treba Jugoslovanom.

*

Dragi gospod Doropoljski!

Začetkom preteklega leta sem si naročil „Zvonček“. Ker je pa moj oče premeščen z Brda k višjemu deželnemu sodišču v Ljubljano, bivam sedaj v Rožni dolini št. 139 in prosim, da se mi „Zvonček“ pošilja na tukaj navedeni naslov. Star sem 9 let in obiskujem IV. razred ljudske šole. Srečnega se čutim, da bo sedaj mojim staršem mogoče v Ljubljani skrbeti za nadaljnjo mojo šolsko izobrazbo. Gospod učitelj nam je povedal v šoli, da namerava regent prestolonaslednik Aleksander posetiti v kratkem Ljubljano.

Pri tej priliki bo tudi naš šolski mladini sreča dana, da pozdravimo prvega slovanskega vladarja naše mlade Jugoslavije.

Prosim, da bi položili to pisemce v svoj kotic.

Srčno Vas pozdravlja

Niko Terstenjak,
Rožna dolina pri Ljubljani.

Odgovor:

Ljubi Niko!

Rožna dolina pri Ljubljani, kjer sedaj stanuješ, je pač prelep kosček slovenske zemlje. Posebno sedaj v pomladnem času je tamkaj prelepo, ko se daleč naokrog spleta velik venec zelenja in cvetja. Blagor Ti — lepa je Tvoja mladost! — Mogoče, da nas letos res obišče regent Aleksander. Tega prvega sinu našega naroda bomo vsi z radostjo pozdravili in svobodni svoji domovini!

*

Miklavžev večer.

Vsako leto se približa vesel praznik za otroke. Veselé se tega dneva tudi odrasli ljudje. Otroci so nekaj dni pred tem praznikom jako pridni in poslušni. Ko se približa zaželeni večer, začno otroci z družino prihajati v dotični prostor, kjer se jim bo Miklavž prikazal. Po nestrpnem pričakovanju se vzdigne zagrinjalo. Sv. Miklavž pohvali pridne in pokara hudobne otroke. Nato prične deliti darila. Sv. Miklavž je dajal darila otrokom in drugim ljudem. Med drugimi je prišel tudi gospod Lavrič. Miklavž ga vpraša: „Kdaj se pri črni maši poje Gloria?“ Nato mu gospod Lavrič odgovori: „Kadar se gospod zmoti.“ Končno smo šli vsi veselega srca domov. Na poti so nas strašili še parklji.

Ivan Petelin,
učenec meščanske šole v Ribnici.

*

Miklavževo.

Vsako leto praznujemo veseli praznik sv. Nikolaja. Otroci se veselijo tega praznika. Nekaj dni pred sv. Miklavžem so otroci pridni, ker se boje škrtaljev. Ko pride Miklavžev večer, so otroci zbrani okolo mize in pričakujejo, kaj bo. Kar zaslišimo ropotanje, in vrata se odpro. V sobo stopita najprej dva angelčka z zlatimi perutni. Za njima gre Miklavž. Siva brada mu pada po prsih. Nekateri se ga boje. Miklavž vpraša te in one molitvice. Otroci dobro odgovarjajo. Miklavž jih obdaruje z jabolki, orehi in bonbončki. Miklavž pokliče črne parklje. Oni se valijo po sobi, otroci se jih boje in jokajo. Jaz sem se šel skrit, parklji so me iskali. Šli so naprej k sosedovim. Tam niso hoteli otroci moliti. Miklavž pokliče parklje. Ti so se začeli valiti, otroci so se bali in so začeli moliti. Eden ni hotel moliti, pa so ga deli v koš in so ga nosili od hiše do hiše.

Koncem tega veselja smo šli domov. Tako je minilo vse veselje sv. Miklavža.

Franc Cvar,
učenec meščanske šole v Ribnici.

*

Svetovna vojna — naše vstajenje.

Dan 28. junija 1914. l. — letnica, ki jo bodo vsi dobro pomnili. Umorjena sta bila ta dan v Sarajevu avstrijski prestonslednik Ferdinand in njegova soproga. Ko se je raznesla ta vest, so vsi čutili, da bo vojna. In res! — Ni dolgo trajalo, Avstrija je Srbiji napovedala vojno. Rusi so se zavzeli za Srbe, proti njim je pa šla Nemčija. Ko so to videli Francozi, so tudi oni napovedali Nemcem vojno. Hudi dnevi so prišli nad Evropo. Italija je 1915. l. maja meseca šla tudi proti Avstriji. Nastalo je klanje, ubijanje, kakršnega svet ne pomni.

Nemce je spremljala sreča. Zmagovali so, prišli so skoraj do pariških zidov. Tedaj so Francozi klicali na pomoč Angleže in Američane. Kri je tekla v potokih. Ljudje so morali puščati domove. Bilo je grozno. — V Rusiji so l. 1917. odstavili carja, nastala je revolucija. Nemci so se morali slednjič vendar ukloniti. L. 1918. so jih Francozi s pomočjo Angležev in Američanov popolnoma premagali.

Ko so bili boji na višku, je Ivan Evangelist Krek zahteval svobodo za Jugoslovane. A na Dunaju niso hoteli o tem ničesar vedeti. Ko so naši vojaki videli, da ni drugače, so se uprli, niso hoteli več v boj. In tako je začela Avstrija razpadati. Svobodni so hoteli biti Jugoslovani in svobodo so tudi dobili, akoravno so morali žrtvovati toliko življenj. Vzdihuje sicer še mnogo naših bratov tam na Primorskem in kličejo na pomoč. A upajmo, da tudi njim kmalu zasije solnce svobode. Hvalo moramo vedeti vsem onim, ki so k temu pripomogli, hvalo posebno onim, ki so žrtvovali življenje za naše osvobojenje in ujedinenje.

Marija Petelenova,
učenka meščanske šole v Ribnici.

*

Spoštovani gospod Doropoljski!

Moja učiteljica gospodična Umbergerjeva mi je svetovala, naj ta svoj mali spis napišem in pošljem. Prosim, če bi imeli še kakšen kotiček v „Zvončku“ za ta spis.

Jesenska slika.

Prav prijetno je gledati polje poleti. Vidimo rumeno žito, modri lan, rdečo deteljo in zeleno travo. Jeseni pa, ko žito

požanjejo. lan poruvajo, deteljo in travo pokosijo, je pusto pogledati po polju, ker je vse prazno in golo. Ko sem nekega jesenskega jutra pasla, sem videla, kako so orali, vlačili in sejali. Na uboge, osamele cvetice, ki so cvetele po kraju travnika, je sijalo sonce, a ne več tako toplo kakor poleti. Nad poljem je škrjanček pel zadnji pozdrav. Zgoraj na hribčku so se pasle ovce, koze in krave. Tam pa tam se je zaslislala kosa, ki jo je brusil kosec, ki je kosil travo ali deteljo. Od bližnje skale je odmeval glas kmeta, ki je gonil vole. Nad hribčkom pa se je dvigal dim od ognja, katerega so zakurili pastirji, ki so pekli koruzo.

S spoštovanjem vdana

Micika Restarjeva,
učenka 5. razreda v Hrastniku.

Odgovor:

Ljuba Micika!

Tvoja „Jesenska slika“ nam priča, da dobro opazuješ naravo in življenje v njej. Oči imamo, da gledamo. Ne glejmo pa tjavendan — ampak opazujmo in se ob tem učimo! Narava je kakor velikanska knjiga. Ali umeješ to primero?

Blagi g. Doropoljski!

Sedaj že kraljuje po širnem svetu cvetoča Vesna! Gozdlič je zelen! Zatorej imamo mi otroci mnogo veselja. Posebno cvetoči travnik nam nudi veliko zabave! Naše ljube ptičice so prišle nazaj k nam. Kuka-vica, ki jo tudi vleče posebni nagon, je priveslala nazaj v domovino! Kos, ki preži-muje pri nas, je že davi začel prebirati svoje srebrnočiste strune. Posebno o mra-ku začne žvižgati, krasno — prekrasno. Sadno drevje je v cvetju, ki ga obirajo pridne čebelice. Belobojni napovedniki nove Vesne so že odcveteli, pač pa se lepo raz-vijajo lepo dišeče vijolice.

Ne morem Vam popisati sedanje kra-sote narode. Vse zeleni in vse cvete! Naj-bolj se veselim slovesnega dne in to je Velika noč, ker je Jezus z lastno močjo vstal iz groba. Komaj tudi pričakujem rdečih pirhov! Tudi Vam bi rada podarila nekoliko pisanic, toda žalibog ste preda-leč od mojega rojstnega kraja. Takaj Vam tudi pošiljam spisno vajo. Ako Vam je po-godu, prosim, da bi jo objavili v „Zvončku“!

Velika noč — veliki dan.

Zbudila sem se na postelji. V sobi je bila tema, le skozi okno se je prikradla prva zarja in malo razsvetljevala sobo. V nasprotnem kotu je stala miza, na kateri

je stal jerbas z belim prtom pokrit. Velika noč — in tam na mizi je velikonočni „bla-goslov“. Vesela vstanem iz postelje ter grem v kuhinjo k mami, ki je priprav-ljala zajtrk. Nato mi mati poda lepo ru-meno pisanko, ki sem si je že dolgo želela. Kmalu pride dan! Zjutraj je mati rano vstala in tudi mi otroci. Starši so šli k vstajenju, mi pa smo bili doma. Po maši je oče razdelil „blagoslov“. Kmalu so za-doneli kakor zjutraj mogočni strelji z grič-ka, ki so oznanjali Veliko noč — veliki dan veselja. Potem smo šli mi otroci vun v svobodno narodo. Tako preide dan, poln veselja. Napočil je Veliki ponedeljek! Šla sem k sv. maši! Orgle so slovesno zabu-čale in slišala se je vesela pesem: „Zve-ličar gre iz groba... Aleluja, aleluja!...“ Vsi smo se radovali, in veselja je bilo obilo! Naša radost ni bila samo zunaj hrup-na, tudi naša duša je pevala, vriskala: Ve-lika noč — veliki dan!

Mnogo pozdravov od

Mire Sovinčeve,
Sv. Urban pri Pristavi.

*

Dragi gospod Doropoljski!

Danes naj se pa oglasi še Vaš dom-žalski prijatelj v „Zvončku“. Obiskujem tretji razred štirirazredne ljudske šole v Domžalah. Jako rad berem „Zvonček“. V šoli se učimo mnogo lepega o naših ju-naških bratih Srbih in o našem dobrem kralju Petru. Na predvečer Vidovega dne smo imeli velik kres, ob katerem smo peli naše slovenske pesmi. Tudi godba je igrala. Moja součenka Jiřa Matkova je zložila to-le pesem:

Hajd Slovenci, Srbi vi,
bodimo prijatelji!
Ker Slovenke me smo vse,
Srbe bomo častile.

Živio, kraj Peter ti,
tebe vse se veseli!
Jugoslavski kralj si ti,
nas Slovence rešil si.

Kadar bom velik, hočem biti tudi tak junak, kakor so brati Srbi.

Srčno Vas pozdravlja vdani

Slavko Huth.

Odgovor:

Ljubi Slavko!

Upam, da bo Tvoja součenka zado-voljna, ko ji pokažeš domoljubno pesem natisnjeno v koticu. Ti pa le glaj, da kmalu dorasteš v velikega in ponosnega junaka!

V dvajsetprvo leto.

Danes pričenja „Zvonček“ objavljati prelepo povest Franca Milčinskega, ki se je s tem pridružil našim sotrudnikom. Podobe k tej povesti je narisal strokovni učitelj Ivo Erbežnik. Upamo, da naši naročniki z veseljem pozdravijo delo pisatelja in ilustratorja. Pripravljeno imamo znamenito „Pripovedko o dvonožcu“ od Karla Ewalda, ki jo je za slovensko mladino prosto priredil in opremil z mnogobrojnimi podobami naš čislani sotrudnik Dragotin Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Ako nam bodo razmere količkaj dopustile, priobčimo tudi „Pripovedko o dvonožcu“ že v letošnjem letniku.

Uredništvo je z rokopisi sploh tako dobro založeno, da bomo lahko ustrezali vsem zahtevam in potrebam svojih naročnikov. Želimo le, da nas sedanje tiskarske razmere preveč ne ovirajo pri našem delu. Stroški so vsak dan večji. To breme čuti posebno „Zvonček“, ki mora za nabavo podob šteti težke denarje. Vzlic neprestano zvišujočim se cenam ostane naročnina našemu listu tudi v tem letu 20 K. Računamo namreč, da nam ostanejo zvesti vsi dosedanji naročniki, da nam pa ti pridobe še toliko novih naročnikov, kolikor jih potrebujemo za vzdrževanje lista: vsak sedanjih po enega novega!

Čim več nas bo — tem jačji bomo! Iz teh samozavestnih besed se glasi prošnja: Na delo za „Zvonček“!

Sedanji čas zahteva po duši in telesu zdravih ljudi. Naša domovina Jugoslavija potrebuje delavnih rok, plemenitih src, izobraženih glav! „Zvonček“ hoče ostati mladini učitelj in zabavnik — vsakemu hoče kazati pravo pot v resno in resnično življenje! Kdor je blage volje, naj stopi v naš krog!

Uredništvo in upravništvo.

